

တၢ်မၤအကျိၤအကျိၤခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်
သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သူၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဃၢ်ဒီး
ဟီၣ်ခိၣ်ဃၢ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သူၤလ့ၤအပူၤ

၁၉၉၀- ၂၀၂၀ နံၣ်အတီၢ်ပူၤ

ကညီဖိခိၣ်ဃၢ်ဒီးပှၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢ်ဘျးဖဲကရၢဒီးကီၢ်သူၤလ့ၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ
ဃၢ်ဒီး

ကျိၤကျဲၤပီညါတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ (Forest Trends)

လါအီကုၣ် (လါခူး) ၂၀၂၁ နံၣ်

တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်
သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သူၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သ့ၣ်ဒီး
ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆီတလဲသးဖဲကီၢ်သူၤလ့ၤအပူၤ

၁၉၉၀-၂၀၂၀ နံၣ်အတီၢ်ပူၤ

ကညီဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပှၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၢ်ဘျးစဲကရၢၤဒီးကီၢ်သူၤလ့ၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ
ယုၣ်ဒီး
ကျိၤကျဲၤဝီညါတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ (Forest Trends)

လၢအီၣ်ကုၣ် (လၢရူး) ၂၀၂၁ နံၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၢ်တဖၣ်

ကဘျံးဟ

တၢ်ကတိၤဆၢန့ၣ်..... ၁

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂံၢ်ထံးစီၤပီၢ်..... ၄

တၢ်ပဲၣ်ထံးနီၤဖးက့ၢ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ် လၢအဖုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်
အတၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤ ဒီးတၢ်ဆီတလဲလၢတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အဖီခိၣ်..... ၇

 ၁. မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်..... ၈

 ၂. တၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်တၢ်သူၣ်တၢ်ဖျးတကျိၣ်ဆံးအကလုာ်..... ၁၃

 ၃. တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သူၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တဖၣ်..... ၂၂

 ၄. တၢ်ဆီတလဲလၢတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ခွဲးယၢ်ကျိၤကျဲၤသန့ဒီး
 တၢ်ဆါတၢ်ပှၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အပှၢ်ကလံၤအါထီၣ်..... ၂၇

တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးဒူသဝီအတၢ်အိၣ်သး..... ၃၂

 ၁. မိဖိကျိၤသဝီ, ကိးတရံးကိၢ်ဆၣ်, ဒူပှၢ်ယၢ်ကိၢ်ရ့ၣ်..... ၃၂

 ၂. ကွဲးတရီ (စးတရီ) သဝီ, ဒူသထုၣ်ကိၢ်ရ့ၣ်..... ၃၇

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်လၢကိၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤအဂီၢ်..... ၄၁

တၢ်ကတိၤဆူန့ၣ်

လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအခိၣ်တီၤလၢအမ့ၢ် တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤလၢအဖးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ် ပှၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ ဒီးတၢ်ဆီတလဲလၢအအိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖီခိၣ်တဘျီအံၤ အတၢ်ပညိၣ်တခီမ့ၢ်ဒ်သိး တၢ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်ကျဲၤခ့ၣ်အဲၣ်ယူၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤအတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ဆီၣ်သနံးကျိၤကျဲၤအကလုာ်ကလုာ် လၢသ့ၣ်ပှၢ်လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်သူလုၤဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးတၢ်ဒိဘၣ်သလၣ်လၢအအိၣ်ထီၣ်လၢခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမုၤအဖီခိၣ် စးထီၣ်လၢ (၁၉၉၀) နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အတီၢ်ပူၤလံာ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤပာ်ထံနီၤဖးက့ၤတၢ်ဆီတလဲလၢအအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ဖျိၣ်စုကဝဲတၢ်သဘၣ်သဘၣ်, မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်, တၢ်မၤလဲၤထီၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး, တၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢကံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သူထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီးတၢ်န့ၢ်ဟံၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်လီၤမၤကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ကျဲၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၣ်ဒီးတၢ်စီၣ်မံာ်စီၣ်နီၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီၤလၢအအိၣ်ကွဲးလီၤအသးဖဲလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ကဆီၣ်ထွဲၤမၤက့ၤကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤလၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ကျဲၤတၢ်ပာ်ဆူၣ်ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤကျဲၤလၢအဖိးမံလိာ်သးဒီးတုၤလီၤတီၤလီၤလၢကီၢ်သူလုၤပူၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်လၢတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်အီၤဖဲလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤတ့ၢ်အီၤဖဲဖူပျာ်ယာ်, ဖၣ်အၢၣ်, ဒီးဒုသထူၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါအလီၢ်အကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဖဲထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးကညီကီၢ်ဖဲၣ်ဒီးကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်အထံဆၢကီၢ်ဆၢဒီးကညီကီၢ်ဖဲၣ်ဒီးတလၢ (မိၣ်) ကီၢ်ဖဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခ့ၣ်အဲၣ်ယူၣ်ဘျီဒဲၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကိးအီၤဒ်အမ့ၢ်တနီၤသရံၣ်ကီၢ်ခိၣ်တခီ တပာ်ယုာ်လၢတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါအပူၤဘၣ်အယီၤ မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဂီၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒ်အမ့ၢ်သိထူၣ်ဒီးရီၤဘၣ်လၢတၢ်မၤတ့ၢ်အီၤဖဲဘျီဒဲၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်တကျၢ်ဘၢယုာ်အီၤလၢလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤအပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးခိၣ်ဖျိၣ်ပူၤတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါအစၢအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်လၢအဖးအိၣ်ထီၣ်

တၢ်ဆိၣ်သနံးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤဒီးတၢ်ဆိၣ်တလဲလၢတၢ်
သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖိခိၣ်အံၤ တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၤအါတက့ၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်က့ၢ်တဲာ်
အထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ဖဲ (၁၉၉၀) နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အစိးခံတကပၤ
တုၤယီၤဖဲ (၂၀၀၀) နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အပူၤအတုၤအဆၢကတီၢ်န့ၢ်, စုကဝဲၤကရူၢ်ကရၢသ့ၣ်တ
ဖၣ် ထးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဖဲထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ဖဲ
ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတၢ်ပတုၢ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်
ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီးတၢ်မၤအါထီၣ်မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလၢအတက့ၢ်ဆံးသ့ၣ်တ
ဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိၣ်သနံးလၢသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအအိၣ်လီၤတဲာ်ဖဲကီၢ်
ပယီၤဒီးကီၢ်က့ၢ်တဲာ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်မၤအကျိၤအကျဲ
လၢအဆိၣ်သရုထီၣ်တၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟ့ၣ်အါထီၣ်တၢ်ဆိၣ်သနံးသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးတၢ်
သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဆိၣ်တလဲသ့ၣ်တဖၣ်အကလုာ်ကလုာ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်ဂ့ၢ်ဒ်
အမ့ၢ်ပှၢ်ခိၣ်ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၢ်လီၤအိၣ်ဆိးအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၢ်
တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလၢအတက့ၢ်ဆံးဒ်အမ့ၢ် ဘုခုဒီးဘီးက့ၢ်တံၢ် လၢအရၢလီၤအသးအါ
ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်က့ၢ်တဲာ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢစးထီၣ်လၢ (၂၀၀၀) နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်
အစိးခံတကပၤလံၤလံၤအံၤ, တၢ်မၤအိၣ်အိၤအါဒ်တၢ်တက့ၢ်ဖဲသ့ၣ်ပှၢ်လီၤလ့ၤလီၤပျီ
အလီၢ်လၢစုကဝဲၤကရူၢ်ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်ကူၣ်လဲမၤကၤသ့ၣ်ဝံၤအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်
န့ၢ်လီၤ. သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂူၢ်ဟးဂီၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢအမၤအသးဖဲကညီကီၢ်စဲၣ်ဒီးတ
လၢ (မိၣ်) ကီၢ်စဲၣ်အဆၢတခူၣ်တခိၣ်တခိၣ် အိၣ်ထီၣ်အသးခိၣ်ဖျိတၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်ရီၤဘၣ်
ကျိးစးထီၣ်လၢ (၂၀၀၀) နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အတီၤဖၤ တုၤအစိးခံတကပၤ, လီၤဆီဒ်တၢ်ဖဲ
ရီၤဘၣ်အပူၤကလံၤထီၣ် (အပူၤကလံၤဂ့ၢ်) အဆၢကတီၢ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဆိၣ်တလဲလၢအ
အိၣ်ထီၣ်အသးလၢမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဆူနီၢ်တဂၤတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်
ကပံာ်သန့, ယုၢ်ဒီးတၢ်ဆါတၢ်ပှၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အပူၤကလံၤအါထီၣ်ဖဲနံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အ
တီၢ်ပူၤအံၤ မ့ၢ်နီၣ်ဝံာ်ခံလၢအဆိၣ်သရုထီၣ်တၢ်ဆိၣ်တလဲလၢတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်,
တၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢဂံၢ်, ဒီးတၢ်တထဲသိးတုၤသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤပာ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်တက့ၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးတၢ်
ပတုၢ်တၢ်ခးဒီးဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်တုၣ်ကညီမၤဘျးသုးမုၢ်ဒိၣ် (ဒိၣ်ခ့ၣ်ဘံၣ်အ့ၣ်), ကညီ

၂ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ,
တၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ယုၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိၣ်တလဲသးဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤ

တၢ်မုၢ်တၢ်ခၢ်ကီၢ်ကးကရၢ (KNU/KNLA-PC), ဒီးကညီဒီကလုာ်တၢ်ထူၣ်
ဖျးသုးမုၢ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ငုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒိဘၣ်သလၢ်လၢသ့ၣ်ပုၢ်အတၢ်ဟးဂူၣ်
ဟးဂီၤဒီးတၢ်ဆီတလဲလၢ တၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖီခိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤ
တၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးအမဲၣ်ညါ, တၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်လၢတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးအီၤသ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဖျါ
ထီၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်လၢမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်, တၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်ဒီးမၤအါ
ထီၣ်မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သူၣ်တၢ်ဖျးလၢအတက့ၢ်ဆံး, တၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံး
တၢ်သူၣ်ထီၣ်ဘီထီၣ်, ဒီးတၢ်န့ၢ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်လီၤမၤကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်
တၢ်ဆီၣ်သုးထီၣ်အသံးအကၢ်လၢသ့ၣ်ပုၢ်အတၢ်အဟးဂူၣ်ဟးဂီၤဒီးတၢ်ဆီတလဲလၢအ
အိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအလၢ
အပုၤတခါဘၣ်တၢ်ပာ်ထံနီၤဖးဒီးဟံၤဖျါထီၣ်အီၤဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ. ဖဲလံာ်ပာ်ဖျါဖျိၣ်
ကီၢ်တဘျီအံၤအကတၢ်န့ၣ်, ပကွဲးဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးဂုၤသဝီခံဖျါၣ်အတၢ်အိၣ်သးလၢအဘၣ်
ထွဲလိာ်သးဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပုၢ်ဒီးတၢ်ဆီတလဲလၢတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒ်တၢ်မၤလိ
န့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်အဒိအတဲာ်သ့ၣ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါဖျိၣ်ကီၢ်အံၤဘၣ်တၢ်
ကျိၤတံာ်က့ၤအီၤဒီးတၢ်ထံၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် လၢကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပုၢ်ဝဲၤကျိၤအဂီၢ် လၢတၢ်က
ဆိးကါတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်အစၢသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ပာ်ဆုၢ်
ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပုၢ်ဒီးတၢ်ပာ်လီၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤကသ့ၣ်
လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂံၢ်ထံးစီၤပီၢ်

တချုးလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဖဲ (၂၀၁၂) နံၣ်, ဒီးလီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်ဖဲ (၁၉၉၀) ဒီး (၂၀၀၀) နံၣ်ဆံၣ်ဖျိၣ်အပူၤအတူၤအတီၢ်ပူၤန့ၣ်, ပယီၤသးမ့ၢ်ဒီၣ် (တးမဒီၣ်) အတၢ်ဒုးရဲၣ်ကျဲၤလၢအမ့ၢ် “ဒီၣ်လွံၤဒီၣ်သန့” လၢတၢ်ဒုးထီၣ်ဒါကညီထံးဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤတံၣ်တၢ်လီၤကဝီၤကညီၣ်ဒူဖိသဝီဖိလုၢ်လၢထုၤသန့တၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်တပယုၢ်ယီၤန့ၣ်လီၤ. ကညီၣ်ဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးလၢတၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဆိတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤဒူဖိသဝီဖိတနီၤဘၣ်လဲၤယုၢ်အိၣ်ကဒုလၢပုၢ်လၢကျိၤဒ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအသိး, ဒီးတနီၤတခီဘၣ်လဲၤယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးလၢကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်ပူၤဒ်ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးကညီထံးဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်တခီ လဲၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤအသးဖဲတၢ်ပၤဖျိၣ်အလီၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ဆိလီၤအိၣ်ဖဲပယီၤသးပဒီၣ်ကျဲၤမ့ၢ်ကျဲၤဘိအကပိၣ်ကပၤ ဒီဖျိတၢ်သးဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးဒ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်သးအိၣ်လဲၤအဖိခိၣ်အသိးမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးအတၢ်ပညိၣ်လၢတၢ်ထုးဖျိၣ်ကျဲၤကညီၣ်ဒူဖိသဝီဖိဖဲတၢ်ဆိလီၤပၤလီၤတၢ်အိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်တခီ မ့ၢ်ဒ်သိးကမၤလုၤမၤပျီကွံၣ်သ့ၣ်ပုၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤအိၣ်ဘူးအိၣ်တံၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်တဘိလၢတၢ်ခိၣ်ဆၢထီၣ်ဒါက့ၤပုၤထီၣ်တၢ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်ဒီၣ်တံၢ်ကွံၣ်ကညီထံးဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအကျိၤအကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူ ကညီၣ်ဒီကလုၢ်တၢ်ထုၣ်ဖျဲးသးမ့ၢ်ဒီၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတနီၤနီၤက့ၤရူသ့ၣ်ဆူအဒုလီၤပး (သဝီလီၢ်လံၤ) လၢတၢ်က့ၤကွၢ်ထွဲက့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲၤ ဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျဲးကျိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဒူဖိသဝီဖိလၢအကက့ၤကွၢ်ထွဲဒီးကတံၣ်ကတီၤအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲၤတဘျီဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တခီ, အဝဲသ့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ပုၢ်ခဲဘၢကွံၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ကညီၣ်ဒူဖိသဝီဖိအမိၢ်လုၢ်ပၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပၤတၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် ပုၤခီကီၢ်ဒ်အမ့ၢ်ကလုၢ်ဂ့ၢ်ဒီးပယီၤသးမ့ၢ်သံၣ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ် တပၤကဲအီၤနီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စီၤကိၤကညီၣ်ဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဟဲက့ၤအိၣ်ဆိးဘၣ်ဖုးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဒုလီၤပး လၢပုၤလၢတၢ်ချၢဟဲန့ၣ်လီၤ. အိၣ်ဆိလီၤတၢ်လံၤအသးတခီ တၢ်ကီတၢ်ခဲကအိၣ်ထီၣ်တလၢကံၢ်, ဒီးစီၤကိၤကညီၣ်ဒူဖိ

၄ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပုၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ယုၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲၤသးဖဲကီၢ်သုလုၤအပူၤ

သဝီဖိတနီအကျါ ဂုဏ်ကျေးစားဟဲက့အိဉ်ဆိးက့လုအဝဲသ့ဉ်ဒုလီယးအိဉ်ပတ်တုာ်လံ တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

စုကဝဲၤတၢ်သဘံဉ်သဘုဉ်ဒီးထံရူာ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဘဉ်ထွဲလိာ်သးလၢဟီဉ်ခိဉ်မဲာ် ဖံးခိဉ်တၢ်ဒိဉ်စိလၢအမၤအသးဖဲ (၁၉၉၀) ဒီး (၂၀၀၀) နံဉ်ဆံဖိဉ်အတီၢ်ပူၤသ့ဉ်တဖဉ် အံၤဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢတၢ်ကူဉ်လဲၤမၤကၤသ့ဉ်လၢအတက့ၢ်ဒိဉ်လၢအဒုးအိဉ် ထီဉ်သ့ဉ်ပုၤတၢ်ဟးဂုဏ်ဟးဂီၤဒီးဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်တၢ်ဆီတလဲသးဒိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ်န့ဉ်လီၤ. ဒံဉ်ခ့ဉ်ဘံဉ်အ့ဉ်လၢအမ့ၢ်ဒံဉ်မိဉ်ခြံဉ်တုဉ်ကညီဘူးဒးသုးမုၢ်ဒိဉ် ထုးဖးအသးဒီးခ့ဉ် အဲဉ်ယုဉ်ဖဲ (၁၉၉၄) နံဉ်ဝံအလီၢ်ခံ မၤတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးဒီးပယီၤသုးမုၢ်ဒိဉ် (တးမဒိဉ်) န့ဉ်လီၤ. ဖဲ (၁၉၉၆ ဒီး ၁၉၉၇) နံဉ်အပူၤအတုၤန့ဉ်, ပယီၤသုးမုၢ်ဒိဉ်လၢဒံဉ်ခ့ဉ်ဘံဉ် အ့ဉ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤအီၤတဖုအံၤ ဟဲထီဉ်ဒုးဝဲဒုဉ်ကညီဒိကလုာ်တၢ်ထုဉ်ဖျးသုးမုၢ်ဒိဉ်ဆူဉ် ဆူဉ်ကံၤကံၤန့ဉ်လီၤ. ဒိဖျိပယီၤသုးမုၢ်ဒိဉ်အတၢ်ဟဲထီဉ်ဒုးတပျုာ်တပျီၤခ့ဉ်အဲဉ်ယုဉ်တၢ် လီၢ်တၢ်ကျဲအယိ, တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အိဉ်ထီဉ်လၢဒံဉ်ခ့ဉ်ဘံဉ်အ့ဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အဂီၢ် လၢတၢ် မၤကၤအိဉ်သ့ဉ်ဒိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ်ဖဲ သ့ဉ်ပုၤထူလံၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ လၢအအိဉ်ဖဲထံဆၢကီၢ်ဆၢ ဟီဉ်ကဝီၤသ့ဉ်တဖဉ်, ဒီးတကတီၢ်ယီၤဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ခူဉ်ဟီဉ်လၢဒီးစၢ်ပူၤထးလၢအ သီသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒိဖျိခ့ဉ်အဲဉ်ယုဉ်ဘဉ်ဂုၤက့အခံလၢတၢ်ဒီသဖၤလီၤက့ၤသးအယိ, တၢ်ဒီသဖၤက့ၤထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ပတၢ်ပြးက့ၤဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ဒီးန့ဆၢတၢ်အိဉ် ယၤတဖဉ်တတုၤထီဉ်ထီဉ်ဘးလၢဘဉ်န့ဉ်လီၤ.

ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖိဉ်နံဉ်အတီၢ်ပူၤန့ဉ်, ဣသဝီတနီၤနီၤက့ၤစးထီဉ်သ့ဉ် ထီဉ်ဆီလီၤက့ၤအသးတပူၤယီၤဒီးကလုာ်ဂၤန့ဉ်လီၤ. ကညီဣသဝီတနီၤလၢအသ့ဉ်ထီဉ် ဆီလီၤတုာ်လံအသးယံာ်တုာ်မးလံဒီးတနီၤလၢအအိဉ်ဖဲတၢ်သုးဖိဉ်အလီၢ်သ့ဉ် ဒ်အမ့ၢ် ဒံဉ်ခ့ဉ်ဘံဉ်အံဉ်အဟံဉ်ဖိယိဖိ, ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤပူၤလီၢ်အိဉ်ကမ့ၢ်, ဒီးကလုာ်ဂၤပူၤခီကီၢ် လၢအဟဲယုဖံးယုမၤတၢ်သ့ဉ်တဖဉ် ဟဲန့ဉ်လီၤအိဉ်ဆိးအါထီဉ်ဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒိဖျိဣသဝီ ဒ်အံၤသ့ဉ်တဖဉ်ဒိဉ်ထီဉ်လဲၤထီဉ်ဒီးထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်နီဉ်ဂံၢ်အါထီဉ်အဖိခိဉ်, သ့ဉ်ပုၤ တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအအိဉ်လီၤတဲာ်သ့ဉ်တဖဉ် ဘဉ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဒီးတၢ်ဆိဉ်သနံး, ဖဲပစံး တၢ်အသိးတၢ်ကူဉ်သ့ဉ်ကူဉ်ဝဉ်လၢဟံဉ်ယီၤတၢ်သ့ဉ်ထီဉ်ဘျီထီဉ်, သ့ဉ်ဒီးသ့ဉ်မုဉ်ယိဉ် ဝဉ်လၢတၢ်ဖိအိဉ်တုၤအိဉ်အဂီၢ်, ဒီးတၢ်သ့ဉ်တၢ်ဖျးသ့ဉ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲဣသဝီ

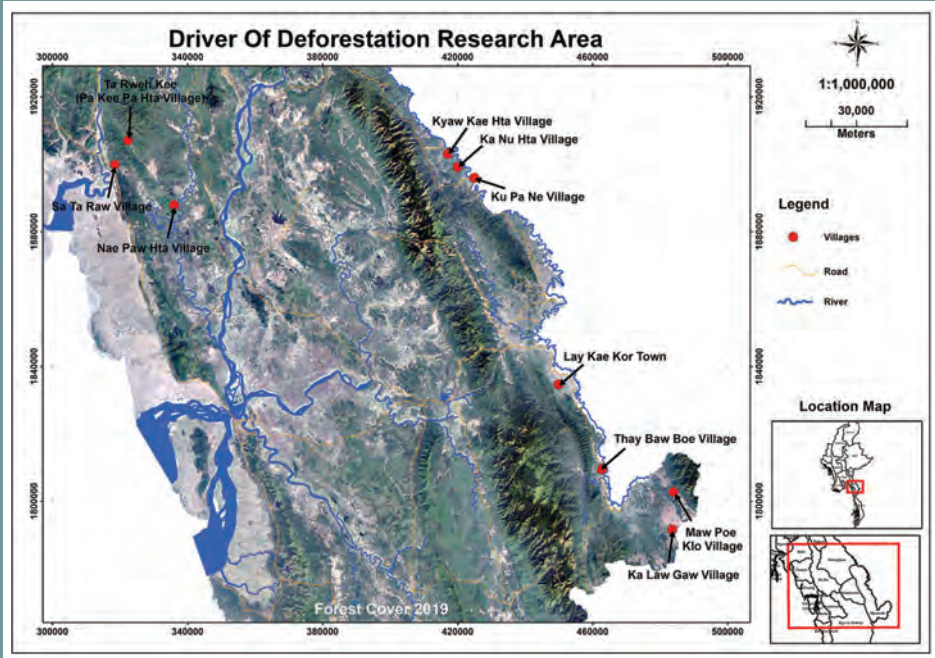
ဖိဒ်အံသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲက့ၤန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးဖဲဒုသဝီၣ်အံသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်, ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒ်အမ့ၢ်စံၣ်ဖံၣ် (CP) ဘုခ့တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကျိးသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဖဲ (၂၀၁၂) နံၣ်လံၤလံၤဝံၤအလီၢ်ခံ, ထံၣ်ရှၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်ဂၢၢ်တၢ်ကျၢၤဒီးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအိၣ်ထီၣ်ဖဲကီၢ်သူလုၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤ, ဒီးတၢ်ဆိးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သနူတခါယီၣ်ပိာ်ထွဲထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိတၢ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတဘျီခါလၢဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ် (အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လၢအပျီၣ်လဲက့ၤအသးဆူသုးခိးကီၢ်ဆၢ) ဒိၣ်စိတၢ်အါသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်က့ၤလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးအဖီလၢန့ၣ်လီၤ. ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢလၢအအိၣ်ထီၣ်ဒီဖျိခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးအံၤ ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါကညီပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဒီးပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတနီၤ လၢကဟဲက့ၤအိၣ်ဆိးက့ၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဒုလီၤပး (ဒုသဝီၣ်လီၢ်လံၤ), တနီၤတခါက့ၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤက့ၤအသးဖဲတၢ်ဆီလီၤပာ်လီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအသီဖဲထံဆၢကီၢ်ဆၢ, ဖဲပစံးတၢ်အသိးကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်ကျိၣ်တၢ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံသ့ၣ်တဖၣ်တခါမ့ၢ်ဝဲပုၤခိကီၢ်လၢအအိၣ်လၢတၢ်လီၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးဒီးဆီလီၤအသးအါထီၣ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ကလုာ်ဒုၣ်ပုၤခိကီၢ်လၢအအိၣ်လၢတၢ်လီၢ်အဂၤ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပုၤပယီၤဘူးဒးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဒုဖိသဝီၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆီတလဲကွၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမုတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖဲးခးဖဲသံၣ်ဆူ ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး (မုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး) လၢအဝဲသ့ၣ်နီၢ်တဂၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤချၢသဒဲးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဒ်အံၤအယီၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆီတလဲလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကံၢ်စိတၢ်သ့တဘၣ် ဒီးထံၣ်ရှၢ်ကီၢ်သဲးတၢ်မိၣ်န့ၣ်သးလီၤလၢတၢ်ပတၢ်ပြး,ဒီးတၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကၤက့ၤမုၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်ကူၣ်လဲမၤကၤသ့ၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်အကျဲ ဖဲဟီၣ်ကဝီၤလၢသ့ၣ်ပုၤအိၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်ဒီးသုးခိးကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်အဟီၣ်ကဝီၤလၢတၢ်ကမၤအိၣ်သ့ၣ်ခွဲးယာ်တအိၣ်လၢဘၣ်အလီၢ်ခံ, တၢ်ကူၣ်လဲမၤကၤသ့ၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်ပတုၣ်ကွၢ်အသးဘၣ်ဆၣ် တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတနီၤနီၤအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤဒဲးန့ၣ်လီၤ.

၆ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပုၤအတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ယုာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆီတလဲသးဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤ

တၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးက့ၤတၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤခိၣ်သ့ၣ် လၢအဖးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤ ဇီးတၢ်ဆိတလဲလၢတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖီခိၣ်

ဖဲ (၂၀၂၀) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်, ကီၢ်သူလၢသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤပှၢ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဒါဒီးကညီဖိခိၣ်ဃၢဒီးပှၢ်ဂၢ်ဝိတၢ်မၤပှၢ်ဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်) ပှၢ်မၤတၢ်ဖိ, ဃုာ်ဒီးကျိၤကျဲၤပိညါတၢ်ဆိၣ်ထွဲဒီးတၢ်ထးစုန့ၣ်ကျဲလၢ (Forest Trends), သ့ၣ်တဖၣ် လဲၤလီၤမၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဖဲကညီဇုသဝီအဖျၢၣ် (၁၀) လၢအအိၣ်ဖဲဇုပှၢ်ယာ်, ဖၣ်အၣ်, ဇီးဇုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ပၣ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီးဒီးဇုသဝီလၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤ, ကညီဒီးတလၢ (မိၣ်) ကီၢ်စဲၣ်အဆၢ, ဇီးကညီကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ကိၣ်တဲာ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၁) ဟ်ဖျါထီၣ် ဇုသဝီလၢတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်

၁. မှီကွဲလဲကွဲတင်ကုန်လဲမကသေ့

စးထီၣ်လၢ (၁၉၉၀) ဆံဖျိၣ်နံၣ်အတီၤဖၢလံၤလံၤ, သ့ၣ်ပှါတၢ်အိၣ်ယၢၤဒီးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအါတီၤလၢကီၢ်သူလုၤအပူၤ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်သနံးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. တချုးဒီးလၢဒီးဖဲခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ, ထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအအိၣ်သဘျံးလိာ်အသးဒီးကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်ဒီးတလၢ (မိၣ်) ကီၢ်ဖဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ယုၣ်ဒီးခိၣ်ခိၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအအိၣ်ဖဲတၢ်ကိပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ပှါတၢ်ဟးဂူၣ်ဟးဂီၤ ခိဖျိတၢ်မၤအကျိၤအကျဲဒီးတၢ်ဆိၣ်သနံးအကလုာ်ကလုာ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆိၣ်သနံးလၢသ့ၣ်ပှါတၢ်အိၣ်ယၢၤအဖီခိၣ် ယုၣ်ဒီးတၢ်ဆိတလဲလၢအအိၣ်ထီၣ်ခိဖျိစုကတဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ဟံပနီၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိတၢ်ဂ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ်အယိၣ်, တၢ်ကုန်လဲမကသေ့မၤအသးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဖဲ ကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤဖဲ (၁၉၉၇) နံၣ်အတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲဒိၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်မတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးစုနံၣ်အတီၤပူၤဒီးတုၤယီၤဖဲ (၁၉၉၆ မ့တမ့ ၁၉၉၇) နံၣ်အတီၤပူၤ ဖဲပယီၤသးဟဲထီၣ်ဒုးတပျုၣ်တပျီၤခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ဒိၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်ဒီးန့ၣ်အါထီၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢတၢ်ကုၣ်သ့ၣ်ကုၣ်ဝၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်ပဒိၣ်တြီတၢ်ထုးထီၣ်မကသေ့ဖဲအထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤဖဲ (၁၉၈၉) နံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ကီၢ်တဲၣ်မုၢ်ကျိၤလဲကွဲကစၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤမကသေ့အိၣ်သ့ၣ်ဖဲကညီကီၢ်ဖဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအါတီၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဒုးတၢ်ယၢၤလၢအအိၣ်ထီၣ်လၢပယီၤသး ယုၣ်ဒီးဒိၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်ဒီးကညီဒီကလုာ်တၢ်ထုၣ်ဖျးသးမုၢ်ဒိၣ်အဘၣ်စၢအယိၣ် တၢ်ကၤက့ၤတၢ်ထုးထီၣ်မကသေ့ မ့တမ့ တၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဟံးမုၢ်ဒါလၢပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အကျိၤတအိၣ်လၢနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ဒိၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်အတၢ်လီၤတူၣ်လီၤကံလၢတၢ်ပတၢ်ဆုၤဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးအကံၢ်စိတကပၤစ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢသ့ၣ်ပှါအတၢ်ဟးဂူၣ်ဟးဂီၤန့ၣ်လီၤ. ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ပှါပျံၤကွီၤတၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ခးပနီၣ်အလီၢ်လၢတၢ်ကုၣ်လဲမကသေ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကုန်လဲမကသေ့တၢ်မၤအံၤ ဆဲးမၤအသးဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်နံၣ်အတီၤပူၤ တုၤခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးအဆၢကတီၢ်တစုန့ၣ်လီၤ.

၈ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှါအတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သူပာ်ခိၣ်ခိၣ်ကပံၤယုၣ်ဒီးပာ်ခိၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤ

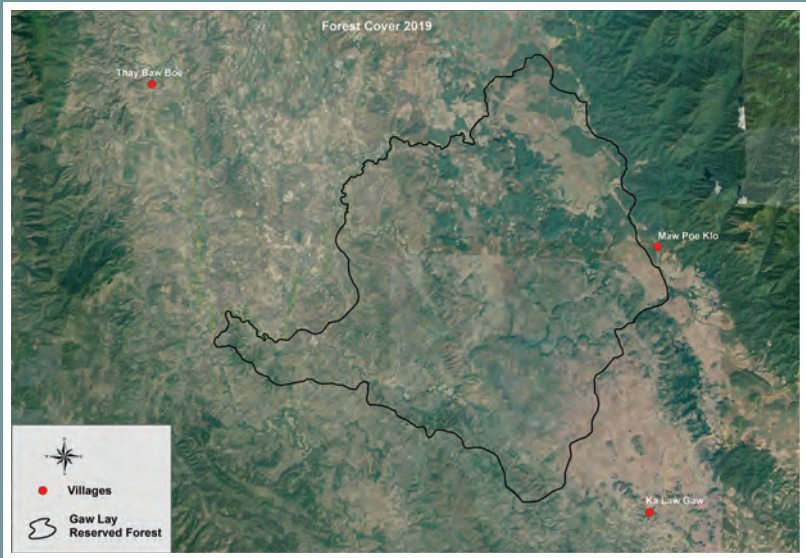
စးထီၣ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတၢ်ပတုၣ်တၢ်ခး ဒီးတကတီၢ်ပီၤ ဖဲဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်
သးခိးကီၢ်ဆၢ သ့ၣ်တဖၣ် တၢ်စိတၢ်ကမိၤတအိၣ်လၢအလီၢ်ခံၣ်. တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်
လၢအတက့ၢ်လဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်က့ၢ်ပနီၣ်ယၢ်အိၣ်. ဖဲပစံးတၢ်အသိးတၢ်မၤကၤ
သ့ၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် အါတက့ၢ်မၤအသးဖဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်
တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်ဇိၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပတုၣ်ကွံၣ်မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်
တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်တၢ်မၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိတလဲဖးဒိၣ်တခါလၢတၢ်
ဆိၣ်သနံးကျိၤကျဲလၢသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢအပူၤကွံၣ်စ့
နံၣ်အတီၢ်ပူၤ. ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပှၢ်ဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်မၤပံးထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်
ဘျၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ထုးထီၣ်မၤသ့ၣ် ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးဖဲသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ်ဒီးပျဲပူၤတၢ်မံၤ
လၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပၤကယၢ်က့ၤသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ကျၢ်ဘၢသးဖဲ
ခိခိၣ်ကစၢ်ကျါ. လီၤဆိဒၣ်တၢ် သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ်လၢအအိၣ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပတၢ်ပြး
ဟီၣ်ကဝီၤပူၤ. ဒီးလၢတၢ်ဖိၣ်ပံးထီၣ်က့ၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤခိၣ်
ယၢ်န့ၣ်ဆၢအဂီၢ်. ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပှၢ်ဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် ကၤယၢ်ဒီးပံးပနီၣ်က့ၤ
တၢ်သ့ၣ်တၢ်ပှၢ်အလီၢ်အကျဲဖဲပၤထံးဟီၣ်ကဝီၤ လၢသ့ၣ်ပှၢ်လီၤဖျၢၣ်လီၤဟီၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဝဲၤဒၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ် ဒီးပျဲပူၤတၢ်မံၤလၢ်
ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်အါတီၤဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ်ဒီးပျဲပူၤတၢ်မံၤလၢ်
ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်အါတီၤ. တၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤအဆၢအသလီၤမ့ၢ်ဝံၤတ့ၢ်လံဘၣ်
ဆၣ်. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢတၢ်ပံးပနီၣ်တ့ၢ်လံတနီၤတခီ တၢ်ကလီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါဒီး
ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးတအိၣ်ဒံးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပဟ့ၣ်တၢ်အဖိအသိး. လၢဒု
ပှၢ်ယၢ်ကီၢ်ရုၣ်အပူၤန့ၣ် ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပံးပနီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ်ခဲလၢ်မ့ၢ်အိၣ် (၂၉) ဘ့ၣ်
ဘၣ်ဆၣ်. ထဲဒၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ် (၁၅) ဘ့ၣ်ဇိၤအိၣ်ဒီးတၢ်ပံးပနီၣ်အဆၢအသလီၤလီၤတၢ်
တီၤဆဲး ဖဲသဲစးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲအသိးန့ၣ်လီၤ. လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်အတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်
ကျဲၤသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်မၤကျိၤကျဲၤသန့အမဲၣ်ညါ. ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်စ့ၢ်ကီး ထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါတ့ၢ်
သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤက့ၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအါတီၤသက့ထံကီၢ်ဒီးတဘျီ. လၢအကျၢ်ဘၢယုၣ်စ့ၢ်ကီး
ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤ

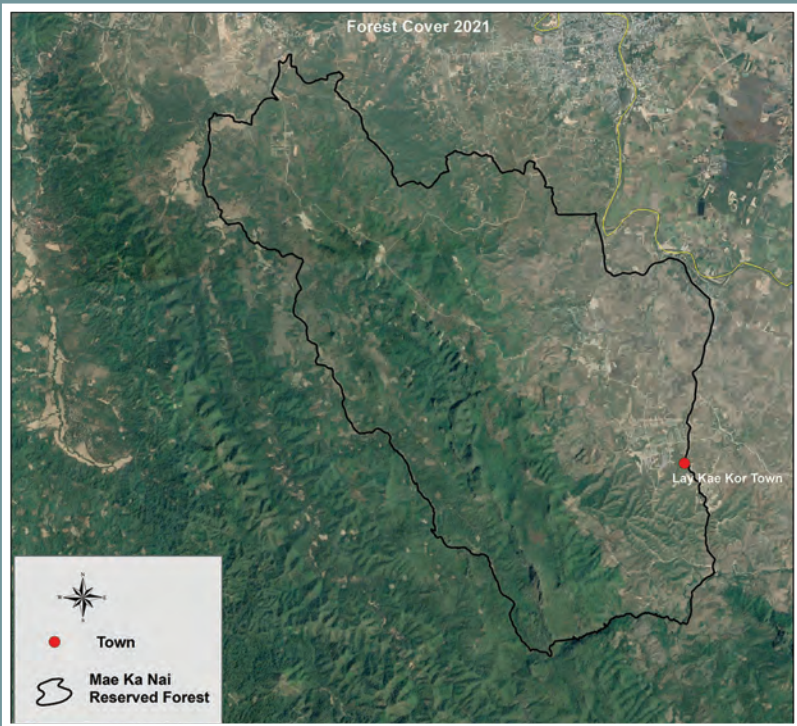
ကွီးမွှာကျော်ဘာယုန်ခွန်အဲဉ်ယုဉ်တၢ်ပတၢ်ပြးဟီဉ်ကဝီသ့တဖၣ်ဘၣ်ဆၣ်, မှၢ်ဒၣ်တၢ်လၢအအိဉ်ဒၣ်ထဲ “လံာ်က့ပူ” အဝဲသ့တအိဉ်ဒီးအသ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်မၤတၢ်ဖိလၢပျီပူ လၢကပၤဆၢရဲဉ်ကျဲဒီးဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအသးအကၢ်နီတမံဘၣ်န့ဉ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤဒီးခွန်အဲဉ်ယုဉ်ပဒိဉ်ခံဖုလၢာ်ဒီးသန့ဒီးဆိးကါဝဲဒၣ်သ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးဟီဉ်ခိဉ်ဂီၤလၢအဲကလံးပဒိဉ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်အီၤဝဲအဝဲသ့ဉ်ဟဲန့ဉ်လီၤမၤလဲၢ်အိဉ်ကီၢ်အဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ဒီးသအသ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးသ့တဖၣ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိသ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးတနီၤနီၤအိဉ်လၢခွန်အဲဉ်ယုဉ်ပဒိဉ်ဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်တၢ်ပတၢ်ပြးခံခါလၢာ်အပူ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးသ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးလၢအအိဉ်လီၤကကြာအသးတၢ်ပတၢ်ပြးခံခါလၢာ်အပူန့ဉ်လီၤ.

ခွန်အဲဉ်ယုဉ်သ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးဒီးပျဲပူတၢ်မံလၢာ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ဉ်ပှၢ်လၢအကွီးယုဉ်ဇူသဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့တဖၣ် သ့ဉ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂုဉ်ဟးဂီၤဒီးတၢ်ဆိတလဲလၢတၢ်သူဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်အဖိခိဉ်အိဉ်ဝဲဒၣ်န့ဉ်လီၤ. ဒ်ပတၢ်ယုသ့ဉ်ညါအစၢပာ်ဖျါဝဲအသိး, ဝဲ (၁၉၉၀) ဒီး (၂၀၀၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်အတီၢ်ပူ စုကဝဲကရူၢ်ကရၢလၢအအိဉ်ဖဲမုၢ်ထီဉ်ကလံထံးသ့တဖၣ် ထုးထီဉ်မၤကၢသ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးဒီးပျဲပူတၢ်မံလၢာ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ဉ်ပှၢ်အပူအိဉ်ဝဲဒၣ်န့ဉ်လီၤ. ဒ်အဲကလံးပှၢ်မၤလဲၢ်အိဉ်ကီၢ်ပဒိဉ်ဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်အတၢ်ဟံပနီဉ်သ့ဉ်ပှၢ်အကလုာ်အဖိခိဉ်အိဉ်ဝဲအသိး, တၢ်ဂ့ၢ်လၢစုကဝဲကရူၢ်ကရၢပနီဉ်သ့ဉ်ပှၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒ်အံၤဒီးခွန်အဲဉ်ယုဉ်ပှၢ်ဘၣ်မုဘၣ်ဒါဟ့ဉ်တၢ်ပျဲတခီ မှၢ်လၢသ့ဉ်ပှၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒ်အံၤအိဉ်စီစုာ်ယံးဒီးတၢ်ပဆၢရဲဉ်ကျဲအီၤလၢတၢ်ကထုးထီဉ်မၤကၢအိဉ်သ့ဉ်အဂီၢ်အယိန့ဉ်လီၤ. ဝဲခွန်အဲဉ်ယုဉ်မၤတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးဝံအလီၢ်ခံ, လၢကီၢ်သူလုၤသ့ဉ်ပှၢ်ပှၢ်ကွီးဒီးပျဲပူတၢ်မံလၢာ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ဉ်ပှၢ်တၢ်လီၢ်အါတီၤအပူ တၢ်န့ဉ်လီၤမၤတ့ၢ်လံတၢ်ကုာ်သ့ဉ်ကုာ်ဝဲဒၣ် ဒီးဘၣ်ကဲထီဉ်က့တၢ်လုၤသူလုၤဂီၤအလီၢ်အကျဲဒ်တၢ်ဂီၤနီဉ်ဂံၢ် (၂, ၃, ဒီး ၄) အိဉ်ဖျါလၢလၢာ်အသိးန့ဉ်လီၤ.

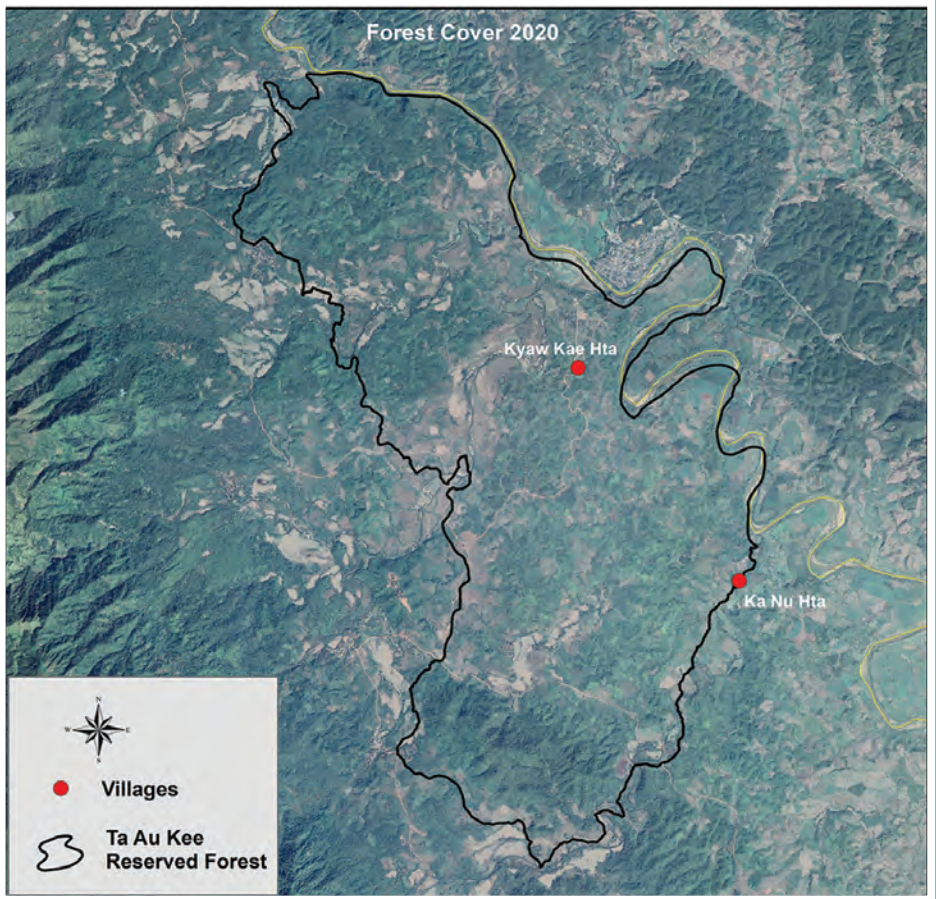
၁၀ တၢ်မၤအကျိအကျိခိဉ်သ့ဉ်လၢအဒုးအိဉ်ထီဉ်သ့ဉ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သူဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ယုဉ်ဒီးဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲးခိဉ်တၢ်ဆိတလဲသးဝဲကီၢ်သူလုၤအပူ

ဟိၣ်ခိၣ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၂) ဟံၣ်ဖျါထီၣ် ဝိၤလၢသ့ၣ်ပျီၣ်ပျံၤကွီၤဟိၣ်ခိၣ်မံၣ်ဖံးခိၣ်အကွီၤ ပျံၤဒီးသ့ၣ်ပျီၣ်တၢ်ကျါၤဘၢသး. ၂၀၁၉ နံၣ်

ဟိၣ်ခိၣ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၃) ဟံၣ်ဖျါထီၣ် မဲးကနဲသ့ၣ်ပျီၣ်ပျံၤကွီၤ ဟိၣ်ခိၣ်မံၣ်ဖံးခိၣ်အကွီၤ ပျံၤဒီးသ့ၣ်ပျီၣ်တၢ်ကျါၤဘၢသး. ၂၀၂၁ နံၣ်

ဟိင်ခိင်ဂိနိင်ဂံ (၄) ဟ်ဖျါထီင် တာအူးခံသ့ဉ်ပှ်ပျံးကွီ၊ ဟိင်ခိင်မင်ဖံးခိင်အကွီ၊ ပျံးဒီးသ့ဉ်ပှ်တၢ်ကျါဘၢသး၊ ၂၀၂၀ နံင်

၂. တၢ်မၤလၢ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတက့ၢ်ခံးအကလုာ်

ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်နံၣ်အပူၤအတူၤန့ၣ်, ကညီၣ်ဖူဖီသဝီဖီလၢအအိၣ်ဆိးဖဲခိၣ်ခိၣ် ငူသဝီသ့ၣ်တဖၣ် လုာ်အိၣ်အသးသမူလၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခးဖဲးအိၣ်သံၣ် ဒ်မိၢ်လုာ်လၢတၢ် န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တံာ်မုၢ်တံာ်တၢ်လၢထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤမ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်, ပှၤမၤအိၣ်ခးဖီလၢအအိၣ်ဆိးဖဲခုပူၤပှၤပူၤဒီးကစၢ်ခံက လိလိသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ခးပူၤသံၣ် ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ လီၢ်ကဝီၤဖူဖီသဝီဖီသ့ၣ် တဖၣ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်အမ့ၢ် ပှၤတတစုလီၤယုာ်တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် (ပှၤတတစီတဖုအတၢ်စု လီၢ်ခိၣ်ခိၣ်) ဒီးအဝဲသ့ၣ်လူပိာ်မၤထွဲဝဲဒ်မိၢ်လုာ်လၢတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ် ဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်ဖဲးခးဖဲးသံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထူစံာ် ဖဲးခးလၢတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်ဒီးပှၤတတစုလီၤယုာ်တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖီအမ့ၢ်ကျဲၤဝဲကျဲၤအပျီၢ်ပံာ်တခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ဟံၣ်ငူၣ်ပီထၢ တနီၤ အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးအသးကျိးဒ်ဝဲ လၢအနီၢ်တဂၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲပူၤ လၢ အတဘၣ်ထွဲဒီးပှၤတတဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးပှၤတတစုလီၤယုာ်တၢ်စုလီၢ်ခိၣ် ခိၣ်အပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဖူဖီသဝီဖီသ့ၣ်တဖၣ် ယုအိၣ်ယၢ်အိၣ်သ့ၣ်မုၢ်ယိၣ်ဝဲ လၢတၢ်တုသ့ၣ် (သ့ၣ်လး), သ့ၣ်ပှၤပနံာ်တၢ်ဖီတၢ်လံၤလၢအတမ့ၢ်သ့ၣ်ညၣ်, ဒီးလဲၤဒီး လဲမၤတၢ် (တုၢ်ငါ) ဖဲတၢ်ထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်အလီၢ်အိၣ်ဝဲဒ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးတၢ် ယၤဒီးတၢ်ယုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တံာ်မုၢ်တံာ်တၢ်လၢလုာ်လၢထူသ န့ၣ်တၢ်ထူအိၣ်စံာ်ဖဲးအိၣ်ခးအကျဲဒီးတၢ်ဆိးကါသ့ၣ်ပှၤတၢ်အိၣ်ယၤအဖီခိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ် န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်နံၣ်အတီၤဖၤ ဖဲအပူၤကွံာ် (၁၅) နံၣ်အတီၢ်ပူၤလံၤ လံၤ, ကညီၣ်ကမ့ၢ်လၢအအိၣ်ဆိးဖဲခိၣ်ခိၣ်ငူသဝီသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤ ဒီးစုလီၤယုာ်တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲမိၢ်လုာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢယုာ်ကၢ တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအဖီခိၣ်လီၤစ့ၢ်ကွံာ်တြၢၢ်ကလၢန့ၣ်လီၤ. သဝီဖီလၢအပၣ်ယုာ်လၢပ တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဆီတလဲအဝဲသ့ၣ်နီၢ်ခိၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူတၢ်ဖဲးတၢ်

မသွင်တဖင်ဆူကျိန်စုတံဟဲနင်တံသွင်တံဖျး (မုာ်ကျိာ်ဝဲကွာ်တံသွင်တံဖျး) ဝဲအ
ဝဲသွင်နီာ်တကတံန့ါဟဟိန်ခိန်ကပံာ်တံလီာ်တံကျဲပူ စးထီၣ်လဲအပူကွာ်ဆံဖျိန်နံာ်
အတီာ်ပူလံလံလံန့ါလီာ်. ဘူးထီၣ်ဝဲလဲခွာ်အဲၣ်ယုာ်ကမတံပတုာ်တံခးအဆာက
တံန့ါ, လီာ်ကဝီၤဖူသဝီဖိသွင်တဖင်စးထီၣ်သွင်ဝဲဒၣ်ကျိန်စုတံဟဲနင်တံသွင်တံ
ဖျးဒ်အမုာ်ရီဘာ်, စံာ်ဖံာ်ဘုခ (CPCOM), ဒီးဘီးကွာ်တံလဲလီာ်ကဝီၤပနံာ်တံကူာ်လဲ
မကမုာ်ကျိာ်ဝဲကွာ် (regional market economy) အဂီၢ်န့ါလီာ်. ကျိန်စုတံဟဲနင်တံ
သွင်တံဖျးအတံအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဝဲကီၢ်သုလဟိန်ကဝီၤပူခီဖျိမုာ်ကျိာ်ဝဲကွာ်တံနီၤဟ့ာ်
နီၤခီလီာ်သးဒီးတလၢ (မိာ်) ကီၢ်ဖဲဒ်ဒ်အမုာ်ရီဘာ် ဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲာ်ဒ်အမုာ်စံာ်ဖံာ်ဘုခ
ဒီးဘီးကွာ်တံတံသွင်တံဖျးသွင်တဖင်အယိ လီာ်ကဝီၤဖူသဝီဖိသွင်တဖင်ဆီတလဲ
ကွာ်အဝဲသွင်တံလုာ်အိၣ်သးသမုာ်တံဖံးတံမကျိကျဲဆူကျိန်စုတံဟဲနင်တံသွင်တံ
ဖျးဒ်အံၤသွင်တဖင်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်, ဒ်ပစံးတံအသးဟံာ်ဒုာ်ယိထာသွင်တဖင်ဆီတလဲ
ကွာ်အဝဲသွင်တံလုာ်အိၣ်သးသမုာ်အမုာ် တံဖဲးတရံးခးသွင်တဖင်ဆူအိၣ်စံာ်အိၣ်ကျာ
တံသွင်တံဖျးအလီာ်အကျဲသွင်တဖင်န့ါလီာ်. တံဆီတလဲလၢတံလုာ်အိၣ်သးမုာ်
ဖံးတံမဆူကျိန်စုတံဟဲနင်တံသွင်တံဖျးဒ်အံၤသွင်တဖင် မုာ်ဒ်လီာ်ကဝီၤဖူသဝီဖိ
သွင်တဖင်အကစၢ်ဒ်ဝဲတီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးရဲၣ်ကျဲမအီၤလၢအပာ်ယုာ်စုာ်ကီးဒီးသွင်ဖျးကူာ်
ပနံာ်အတံဘျာ်လီၤကျိန်စုလၢတကွီၣ်ဒိၣ်စုဖု, မုာ်တံမသးတခါလၢအကဲထီၣ်ဒီးတံ
ထံၣ်ညီန့ါအီၤဝဲကီၢ်ပယီၤတံလီာ်တံကျဲလၢအဂၢၤသွင်တဖင်စုာ်ကီးန့ါလီာ်. ဘာ်ထွဲဒီး
တံဆီတလဲတံလုာ်အိၣ်သးသမုာ်တံဖံးတံမအကျိအကျဲဆူကျိန်စုတံဟဲနင်တံသွင်
တံဖျးလၢအမၤသးချု သဒးအံၤ ပကထံၣ်န့ါအီၤဝဲတံဂီၢ်နီၣ်ဂံာ် (၅) လၢအပာ်ဖျါထီၣ်
က့ၤတံမအိၣ်ဟိန်ခိန်ကပံာ်လၢမုာ်ကျိာ်ဝဲကွာ်တံသွင်တံဖျးတပယုာ်ယိအါအါဂီၢ်ဂီၢ်
ဒီးမုာ်လၢတံဖဲးခးဝဲးသံာ်တံလီာ်တံကျဲတခီ အိၣ်ဖျါစုၤကီၢ်ဖိန့ါလီာ်.

ခီဖျိတံဟ့ာ်ဂံာ်ဟ့ာ်ဘါဒီးတံဘျာ်လီၤကျိန်စုဒီးတံအိၣ်ယၢလၢကွီၣ်တဲာ်ပုၤသး
ကျဲတံလၢတံဘာ်စၢၤသွင်တဖင်အယိ, စးထီၣ်ဝဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိန်နံာ်အတီၤဖၤ တုၤ
အစိးခံတကပၤန့ါ လီာ်ကဝီၤဖူသဝီဖိသွင်တဖင်စးထီၣ်သွင်ဝဲဒၣ်စံာ်ဖံာ်ဘုခသက့
ကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲာ်ထံဆာကီၢ်ဆာဟိန်ကဝီၤသွင်တဖင်န့ါလီာ်. ဝဲခွာ်အဲၣ်ယုာ်မ
တံပတုာ်တံခးဝဲအလီာ်ခံဒီး လီာ်ကဝီၤထံၣ်ဂီၢ်ကီၢ်သးတံအိၣ်သးဂံာ်ကျာထီၣ်အဆာက

၁၄ တံမအကျိအကျဲခိၣ်သွင်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သွင်ပုၤအတံဟးဂီၢ်,
တံသုဟိန်ခိန်ကပံာ်ယုာ်ဒီးဟိန်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်တံဆီတလဲသးဝဲကီၢ်သုလၢအပူ

အဟိန်ခိန်ဂီနီဂံ (၅) ဟ်ဖျါထီၣ် ဟိန်ခိန်မဲာ်ဖံးခိန်တၢ်ဆီတလဲအကွၢ်အဂီၤဆူကျိၣ်စ့ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဖဲမိဖိကျိၣ်သဝီကပိာ်ကဟ, ၂၀၂၀ နံၣ်

တီၢ်န့ၣ်, တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးစံၣ်ဖံၣ်ဘုခ့တၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ် ရၤလီၤသးအါထီၣ်ချ့သဒံးဖဲထံ ဆာကီၢ်ဆာတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်, လီၤဆီဒေၣ်တၢ်ဖဲ ပှၤမၤဝဲဖဲသ့ၣ်တဖၣ် တဲဟူထီၣ် သါလီၤလိာ်အသးလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒ်အံၤတကလုာ်အံၤ တၢ်ဒီးန့ၣ်ကျိၣ်စ့အထိးနါချ့မး န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဒူဖိသဝီဖိလၢအဘျုးလီၤကျိၣ်စ့ဒီးတၢ်အိၣ်ယၤလၢစံၣ်ဖံၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ် ဖျးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အမဲာ်ညါ, ဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်/သးခိးကီၢ်ဆာ ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယျုၣ်ခိန်နါပှၤ ဘၣ်မူဘၣ်ဒါယုာ်ဒီးအဟံၣ်ပီဖိအကျါတနီၤစ့ၢ်ကီး ဘျုးလီၤကျိၣ်စ့ဒီးတၢ်အိၣ်ယၤလၢစံၣ် ဖံၣ်ဘုခ့တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်ဖံးတၢ်မၤအိၣ်ဝဲဒေၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယျုၣ်ဟိန်ခိန်က ပိာ်တၢ်မၤကျဲသနူ (ဖိလဲစံၣ်) အပူၤ တၢ်ဆါတၢ်ပှၤဟိန်ခိန်ကပိာ်အံၤမ့ၢ်ဒေၣ်လဲာ်တၢ်လၢ အထီဒါလိာ်အသးဒီးတၢ်ဘျုးသဲစးဘၣ်ဆၣ်, ကျိၣ်တဲာ်ပှၤဘျုးလီၤကျိၣ်စ့သ့ၣ်တဖၣ်ကျဲး စးဟဲန့ၣ်လီၤပှၤလီၢ်ကဝီၤဒူဖိသဝီဖိဒီး စုကဝဲကရူၢ်ကရၢခိန်နါသ့ၣ်တဖၣ်အဟိန်ခိန် ကပိာ်ဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်မၤအိၣ်ဘုခ့အဂီၢ်အိၣ်ဝဲဒေၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘဉ်ဆဉ်ဖဲ (၂၀၁၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်အတီဖါန့ဉ်, စံဉ်ဖံဉ်ဘုခုအပွါကလံလီ, ဒီး တကတီဖါ ခီဖျိလါတါသုဝဲဒဉ်ကံသံဉ်ကသီသုဉ်တဖဉ်အါတလါအယီ ဘုခုသုဉ် တဖဉ်တဖီထီဉ်သုဉ်ထီဉ်ဂုဂုလါဘဉ်န့ဉ်လီ. ပုလီကဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဘဉ်ကွါဆဉ် ဖဲဒီးတါကီတါခဲ ခီဖျိအဒုဉ်ကမါထီဉ် (ဒ်တါဂုါဖျါလါလံအသိး), ဒ်တါယုသုဉ်ညါ လါအဂါတခါအစါဟ်ဖျါဝဲအသိး စံဉ်ဖံဉ်ဘုခုကျီးကစါလါယီဒီဉ်ကီဖဲဉ်ကလံစီးတ ကယစါကီး ဘဉ်ကွါဆဉ်ဖဲဒီးတါကီတါခဲဒီဉ်ဒီဉ်မုါမုါဒ်သိးအံးန့ဉ်လီ. ခီဖျိတါဂုါ ကီဒ်အံးသုဉ်တဖဉ်အယီ, ဖဲအပူကွံဉ်စုနံဉ်အတီပူ ဣသဝီလါအအိဉ်ဖဲထံဆါကီဆါ သုဉ်တဖဉ် ဆီတလဲကွံဉ်ကျိဉ်စုတါဟဲန့ဉ်တါသုဉ်တါဖျးတါဖံးတါမါဒ်အမုါစံဉ်ဖံဉ်ဘု ခုဆုဘီးကုဉ်တါတါသုဉ်တါဖျးတကယန့ဉ်လီ. ကီဉ်တဲဉ်ပုသုးကျါတါလါတါဘဉ် စါဒီးပုဘျါလီကျိဉ်စုသုဉ်တဖဉ် မါန့ဉ်ဆီဉ်ခံကျိဉ်စုတါဟဲန့ဉ်တါသုဉ်တါဖျး (မုါကျါ ဝဲကွံဉ်တါသုဉ်တါဖျး) အကလုဉ်အသီ ဖဲထံဆါကီဆါဟီဉ်ကဝီန့ဉ်လီ.

ဒ်ပတါယုသုဉ်ညါဖဲထံဆါကီဆါတါလီတါကျဲသုဉ်တဖဉ်အစါအိဉ်ဖျါဝဲအ သိး, စံဉ်ဖံဉ်ဘုခုတါသုဉ်တါဖျးအံးတမုါတါလါအဒုးအိဉ်ထီဉ်သုဉ်ပုါအတါဟးဂုဉ် ဟးဂီလီလါဘဉ် မုါလါဘုခုတါသုဉ်တါဖျးအလီအကျဲသုဉ်တဖဉ်မုါတုာ်သုဉ်ပုါလီ ဖျဉ်လီဟီအလီအကျဲသုဉ်တဖဉ်လါစုကဝဲကရုါကရုါသုဉ်တဖဉ်မါအိဉ်သုဉ်အလီ အယီန့ဉ်လီ. ဒ်န့ဉ်အသိး ပုလီကဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဆီတလဲကွံဉ်အဝဲသုဉ်အတါဖဲးဒုး ဖဲးသံဉ်အလီအကျဲဒ်အမုါဒုလီသံဉ်လီသုဉ်တဖဉ်ဆုစံဉ်ဖံဉ်ဘုခုကျီးအိဉ်ဝဲဒဉ်စုကီး န့ဉ်လီ. စံဉ်ဖံဉ်ဘုခုတါသုဉ်တါဖျးအကျါတနီဒုးအိဉ်ထီဉ်သုဉ်ပုါတါဟးဂုဉ်ဟးဂီ ဒီးသုဉ်ပုါတါလီဖျဉ်လီဟီအလီအကျဲခီဖျိတါသုသုဉ်ပုါတါလီတါကျဲအါတလါကွံဉ် အခါး (ဆိးကါသုဉ်ပုါတါလီတါကျဲလါတါသုဉ်တါဖျးဘုခုအဘျီတဖဉ်အဘျီ) ဒီးတါ ယုထါထုးထီဉ်မါကသုဉ်အယီန့ဉ်လီ. ပတါယုသုဉ်ညါဒီးတါမါနီဉ်မါယါအစါစု ကံဉ်ဖိဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲဒဉ်လါ ပုဘျါလီကျိဉ်စုလါအပတီဂီါမုါသုဉ်တဖဉ် မါလဲထီဉ်အဝဲ သုဉ်တါသုဉ်တါဖျးဘုခုကျီးဆုပုါပူ, ဒီးလါတနီအကျါမါလဲထီဉ်အဝဲသုဉ်တါသုဉ် တါဖျးအလီအကျဲတုယီလါသုဉ်ပုါတါလီတါကျဲလါကစါကယအိဉ်စုကီးဝဲဒဉ်န့ဉ် လီ. တါမါလဲထီဉ်ဘုခုကျီးဒ်အံးသုဉ်တဖဉ် ဒုးအိဉ်ထီဉ်သုဉ်ပုါအတါဟးဂုဉ်ဟးဂီ လီလါ, ဒ်တါဂီနီဉ်ဂံ (၆) ဟ်ဖျါလါလံအသိးန့ဉ်လီ.

၁၆ တါမါအကျဲအကျဲခိဉ်သုဉ်လါအဒုးအိဉ်ထီဉ်သုဉ်ပုါအတါဟးဂီ,
တါသုဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်ယုဒီးဟီဉ်ခိဉ်မဲဉ်ဖံးခိဉ်တါဆီတလဲသးဖဲကီသုလုအပူ

ဟိပ်ခိပ်ဂီနီဂါ (၆) ဟ်ဖျါထီၣ် ဟိပ်ခိပ်မဲာ်ဖဲးခိပ်တၢ်ဆိတလဲအက့ၢ်အဂီၤဆု
ဘုခုတ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလီၤ, ၂၀၁၉ နံၣ်

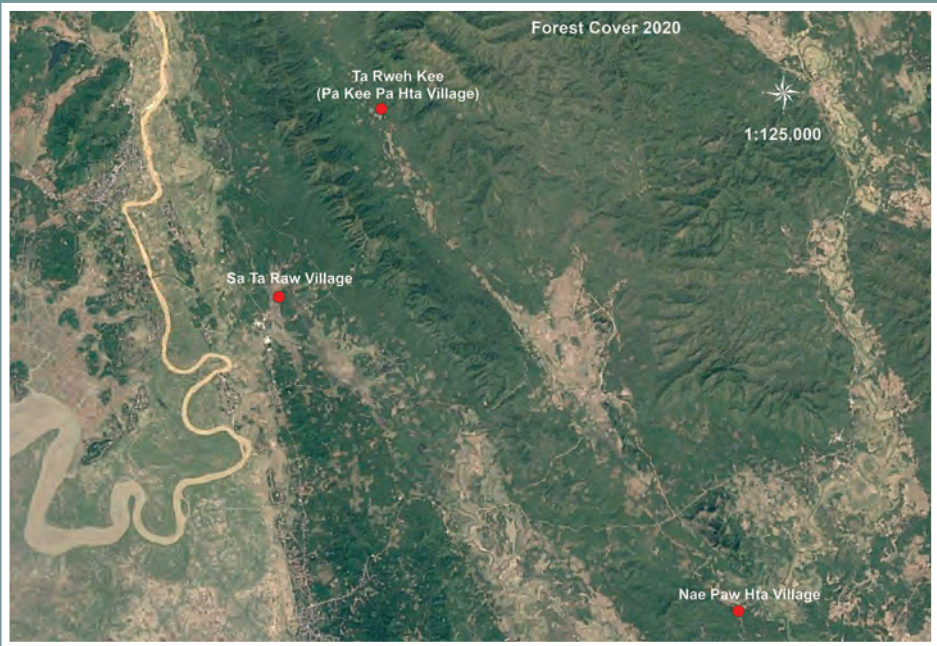
ဖဲအပူၤကွံာ်စ့ၤန့ၣ်အတီၢ်ပူၤ ဟံာ်ဖိယီဖိလၢအဖျိာ်ဒီးသ့ၣ်အိၣ်ဘုခုသ့ၣ်တဖၣ်
ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤ ခီဖျိစံာ်ဖံာ်ဘုခုအပူၤကလံၤလီၤ ဒီးမ့ၢ်လၢကျိၣ်
စ့ဒီးတၢ်အိၣ်ယၢလၢတၢ်ဘၣ်ဘျၢလီၤအီၤလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်တခါ အပူၤကလံၤအါ
ထီၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအစၢဒီးတၢ်ထံာ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးပုၤလီၢ်ကဝီဖိ
အိၣ်ဝဲအသိး, ဟံာ်န့ၣ်ယီထၢလၢအဘၣ်တၢ်ကွၢ်ကဟံာ်ကွံာ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဒ့ၣ်ကမၢ်
အါထီၣ် ခီဖျိတၢ်သ့ၣ်အိၣ်စံာ်ဖံာ်ဘုခုအယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်တၢ်
ဂ့ၢ်ကီၤအကျိၣ်အါမဲာ်လၢတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်ဘၣ်ဆါလီၤကွံာ်အ
ဝဲသ့ၣ်ဟိပ်ခိပ်ကဟံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤ လၢတၢ်လိးက့ၤအဒ့ၣ်အမၢ်အဂီၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.
တၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတၢ်မၤကျိၣ်ကျဲၤဒ်အံၤ ကဲထီၣ်အသးဖဲယိၤဒိၣ်ကီၢ်စဲာ်ကလံၤ
စိးတကဟ့ၤ ဒ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါအစၢလၢအဂၤတခါအိၣ်ဖျါဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီဖိ
သဝီဖိလၢအကဲဒိၣ်ဒီးပုၤဘျၢလီၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်ပူၤကွံာ်ဖူဖိသဝီဖိလၢအဒ့ၣ်
ကမၢ်ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဟိပ်ခိပ်ကဟံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်မုၢ်ကျိၣ်ဝဲကွံာ်တၢ်ခွဲး

တၢ်ယၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တခါအသးန့ၣ်လီၤ. နီၣ်တၢ်အိၣ်သးတနီၤနီၤအိၣ်ဝဲအသး, ပှၤလၢအဒုၣ်ကမၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဆါကွံာ်အဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဆူပှၤလၢအဒုးလီၢ်စ့ (ဟ့ၣ်လီၢ်စ့) သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးပှၤလၢအဒုးလီၢ်စ့ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟ့ၣ်လီၤဒီးလဲကဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူပှၤဖျိၣ်ဖိယၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ် လၢကဆဲးသ့ၣ်ကဒီးဘုဒုးဒ်သးဟံၣ်ဒုၣ်ဃီထၢလၢအဒုၣ်ကမၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ဟ့ၣ်က့ၤအကဒွဲ (စ့လၢအဝဲသ့ၣ်ဟံးလိၣ်အီၤ) သ့ၣ်တဖၣ်ကန့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ခဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်မၤကျဲသန့ (ဖိလဲစံၣ်) အိၣ်ဝဲအသး, တၢ်ဖံးတၢ်မၤအလုလၢဒ်အမ့ၢ်တၢ်ပှၤ, တၢ်ဒီးလဲ, ဒီးတၢ်ဆါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအထီဒါလိာ်သးဒီးသဲစးတၢ်မၤကျဲန့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဒုၣ်ဃီထၢ (ဟံၣ်ဖိဃီဖိ) အကျါတနီၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢခိဖျိဘၣ်လိးက့ၤအဒုၣ်အမၢ်လၢစံၣ်ဖံၣ်ဘုဒုတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးသ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ကွၢ်လီၤဖဲးလီၤတၢ်လီၢ်အသီအယီၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၤအတၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အိၣ်သးတနီၤနီၤအဖိခိၣ် ဟံၣ်ဖိဃီဖိတနီၤနီၤဘၣ်လဲၤဒီးလဲမၤတၢ် (တူၢ်ငါ) အသးလၢပှၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့လၢသဝီပှၤ, သဝီခိၣ်ဃၢ, မ့တမ့ၢ်လဲၤယုဖံးယုမၤတၢ်လၢကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်ဖံးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢပှၤသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်အကျါတနီၤစ့ၢ်ကီး န့ၣ်လီၤကဲသုးလၢစုကဝဲၤကရူၢ်ကရၢအကျါအိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

ဣသဝီဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲအမၤစံၣ်ဖံၣ်ဘုဒုတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလၢဆံဖျိၣ်နံၣ်ဘျဲၣ် (အနံၣ်တဆံဘျဲၣ်) အတီၢ်ပူၤဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်လၢတၢ်တထဲသီးတုၤသီးလၢတၢ်နီၤလီၤဒီးတၢ်ဒီးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢဒုဖိသဝီဖိအကျါအါထီၣ်ဝဲဒ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤဒုဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟ်ဖျါအသီး, တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤသ့ၣ်တဖၣ်အါထီၣ်လၢပှၤဖျိၣ်ဖိယၢ်ဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ. လၢပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤပထံၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီးလၢဟံၣ်ဒုၣ်ဃီထၢအကျါတနီၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအါထီၣ်ဖဲတၢ်ဆၢကတီၢ်စ့နံၣ်အတီၢ်ပူၤ ခိဖျိအဝဲသ့ၣ်ပှၤက့ၤပှၤမၤအိၣ်ဘုဒုကျီးလၢအဒုၣ်ကမၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆိကမိၣ်တယၢ်ဟ်စ့ၢ်ကီးလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်တယုယီၣ်ထဲသီးလိာ်သးလၢတၢ်ဒီးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖိခိၣ်ကအါထီၣ်ဝဲဒ်ကွၢ်ကွၢ်, ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအကပိာ်ထွဲထီၣ်အခံဒ်အမ့ၢ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီ, မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဒီးထံရူၢ်ကီၢ်သဲးလၢဒုသဝီအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးလၢကီၢ်သုလုၤဒိတဘုၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် ကရၢလီၤအသးလဲၤလဲၤကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁၈ တၢ်မၤအကျိၤအကျိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၤအတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ယုၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဝဲကီၢ်သုလုၤအပူၤ

တချူးဒံးလာခွင်အဲဒ်ယုင်မတတ်တပတတ်တခးအဆာကတီၢ်ဒံးဘၣ်ဒုၣ်လဲၣ်န့ၣ် ကညီၣ်ဖိသဝီဖိလၢအအိၣ်ဖဲဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ရီၣ်ဘၣ်ကျိး လံန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤအိၣ်ရီၣ်ဘၣ်တခီ အဝဲသ့ၣ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢပုၤတလၢ (မိၣ်) ဖိ လၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် လၢအလုၢ်အိၣ်တၢ်လံအသးသမူလၢတၢ် ဖံးတၢ်မၤဒံးအံၤလၢပုၤခံစံးဒီးန့ၣ်စ့အထိးနါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ် အတီၤဖၢဒီးအစိးခံတကယ ရီၣ်ဘၣ်အပူၤကလံၤဂ့ၤအဆာကတီၢ်န့ၣ်, ကညီၣ်ပုၤမၤဖဲဖိအ ကျါတနီၤ စးထီၣ်ဘျၢလီၤကျိၣ်စ့လၢရီၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ပျးဒံးသိးကအိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်မူအ တီၤပတီၢ်လၢအဂ့ၤ ဒ်ပုၤတလၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အနီၢ် ကစၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ပျးရီၣ်ဘၣ်ကျိးဖဲသ့ၣ်ပုၤတၢ်လီၤဖျၢၣ်လီၤဟိအလီၢ်အကျဲ လၢစုကဝဲက ရှၢ်ကရၢမၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်အလီၢ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်အဖူလီၢ်သံၣ်လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ် သ့ၣ်တၢ်ပျးရီၣ်ဘၣ်မုၢ်ဝဲတၢ်မၤအံၤမ့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤဟးဂီၢ်သ့ၣ်ပုၤလီၤလီၤလၢတၢ်လီၢ် တၢ်ကျဲလၢအဂ့ၤဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢကညီၣ်ဖိသဝီလၢအဟံၤဃုာ်လၢပတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအပူၤသ့ၣ် တဖၣ်ပတထံၣ်န့ၣ်တၢ်အုၣ်သးနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ပျးရီၣ်ဘၣ်အ ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်အတၢ်အိၣ်သးဖဲဒုသထူၣ်ကီၢ်ရၣ်ပူၤတခီကွၢ်ဖဲတၢ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၇) တက့ၢ်.

ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၇) ဟ်ဖျါထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲအကွၢ်အဂီၤဆု ရီၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ပျးအလီၢ်, ဖဲ ၂၀၂၀ နံၣ်

ဒ်ပတ်ယုသုဉ်ညါအစအိဉ်ဝဲအသိး, ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်မတၢ်ပတုဉ်တၢ်ခးအံၤ တ
ဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ဒ်ဘဉ်သလဉ်လၢရီဘဉ်စးဖိကဟဉ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအဖိခိဉ်နီတမံၤဘဉ်
န့ဉ်လီၤ. လီၤကဝီၤဒူဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ် မ့ၢ်ဆီတလဲအတၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူအကျိၤအ
ကျဲဆုတၢ်သုဉ်အိဉ်ရီဘဉ်ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်အတီၢ်ပူၤ, ဒီးတကတီၢ်ယီထံရူၢ်ကီၢ်
သးတၢ်အိဉ်သးမ့ၢ်ဂၢ်ကျၢၤဒိဉ်ထီဉ်ဘဉ်ဆဉ်, စးထီဉ်လၢခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်မတၢ်ပတုဉ်တၢ်
ခးဝံၤလံၤလံၤ တၢ်မၤလဲၢ်ထီဉ်တၢ်သုဉ်တၢ်ဖျးရီဘဉ်တအိဉ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်
မၤလဲၢ်ထီဉ်အါထီဉ်တၢ်သုဉ်တၢ်ဖျးရီဘဉ်ကျိးတအိဉ်ဘဉ်တခီ မ့ၢ်လၢရီဘဉ်ထုးအပွၤ
အကလံၤလီၤကွံာ်ဝဲဒ်ဖဲ တၢ်မၤတၢ်ပတုဉ်တၢ်ခးအဆၢကတီၢ်အယီန့ဉ်လီၤ. ဒ်ထံရူၢ်
ကီၢ်သးတၢ်ပတၢ်ပြးဟီဉ်ကဝီၤတၢ်ဒိဉ်ဖိအိဉ်ဝဲအသိး, ဒူဖိသဝီဖိအကျိၤတနီၤလၢအအိဉ်
ဒီးရီဘဉ်ကျိးသုဉ်တဖဉ်ဒီးန့ၢ်တၢ်ပျဲလၢကီၢ်ပယီပဒိဉ် မ့တမ့ၢ် ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်ပဒိဉ်အ
အိဉ်ဒီးတနီၤနီၤအကျိၤတခီ တဒီးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်ပျဲလၢပဒိဉ်ဒ်အံၤသုဉ်တဖဉ်အအိဉ်ဘဉ်
အိဉ်ဝဲဒ်န့ဉ်လီၤ.

ဖဲကညီဒူဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဘျၢလီၤကျိဉ်စ့လၢရီဘဉ်တၢ်သုဉ်တၢ်ဖျးတယံာ်တ
မီၢ်ဝံၤအလီၢ်ခံ, ရီဘဉ်အပွၤကလံၤလီၤဝဲဒ်ချ့သးဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်အစိးခံဒီးဖဲ
(၂၀၁၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်ထီဉ်သီအဆၢကတီၢ်န့ဉ်လီၤ. ခိဖျိရီဘဉ်အပွၤကလံၤလီၤ (အပွၤတ
ဂ့ၢ်ဘဉ်) တၢ်မ့ၢ်ကဆါတန့ၢ်အံၤအယီ ပုၤမၤဝဲဖိသုဉ်တဖဉ်တဆီတလဲအဝဲသုဉ်ဟီဉ်ခိဉ်
ကပံာ်ဆုရီဉ်ဘဉ်ကျိးလၢဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ကွးအိဉ်ရီဘဉ်ထုးအံၤ တၢ်ဒီးန့ၢ်ကျိဉ်စ့အ
ထိးနါတအိဉ်ဘဉ်ဒီး တၢ်ဘဉ်ဘျၢလီၤကျိဉ်စ့အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်စးထီဉ်သီတၢ်သုဉ်တၢ်
ဖျးရီဘဉ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤဒ်အံၤအယီ, ပုၤမၤဝဲဖိသုဉ်တဖဉ်ဘဉ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဒီးတၢ်တၢ်တၢ်
အကလုာ်ကလုာ်လၢအဝဲသုဉ်တၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူအဖိခိဉ်န့ဉ်လီၤ. ပုၤမၤဝဲဖိသုဉ်တ
ဖဉ် ကကျိဆါအဝဲသုဉ်ရီဘဉ်ထုဉ်လၢအမဲထီဉ်သီသုဉ်တဖဉ်စ့ၢ်ကီး လၢပတ်ယုသုဉ်
ညါအပူၤပတထံဉ်န့ၢ်တၢ်အုဉ်သးနီတမံၤဘဉ်န့ဉ်လီၤ. အခိဉ်တလိဉ်, လၢပတ်ယုသုဉ်
ညါအပူၤ ပထံဉ်ဘဉ်လၢလီၤကဝီၤဒူဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ်ဆုထီဉ်အဖိအလံၤဆုကီၢ်ကီဉ်
တဲဉ် လၢကဟဲယုဖံးယုမၤတၢ်ဒီးဆုန့ၢ်ခိဉ်ခံက့ၤကျိဉ်စ့တၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤလၢအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.
ဖဲတၢ်ကီတၢ်ခဲအဆၢကတီၢ်, တၢ်ဆုကျိဉ်ဆုစ့လၢတၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤက့ၤဟံဉ်ဖိယီဖိလၢအ
သုဉ်ရီဘဉ်ကျိးသုဉ်တဖဉ်အဂီၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘဉ်ဘျးဘဉ်ဖျိဉ်နီၢ်နီၢ်ဘဉ်ဆဉ်ခိး (၁၉) တၢ်ဆါ
သံသတြိဉ် ဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်တံာ်မ့ၢ်တံာ်တၢ်လၢအဝဲသုဉ်အဂီၢ်ဖးဒိဉ်န့ဉ်လီၤ.

၂၀ တၢ်မၤအကျိၤအကျိဉ်သုဉ်လၢအဒုးအိဉ်ထီဉ်သုဉ်ပုၤအတၢ်ဟးဂီၢ်,
တၢ်သုဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ယုဒီးဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်တၢ်ဆီတလဲသးဖဲကီၢ်သုလုၤအပူၤ

လာပတ်ယုသွင်ညါအပူ၊ ကူပ်ပနံင်လအဒီးန့တံပျဲလတ်သုင်တံဖျးရီ
ဘာင်တခိမ့ၢ်ဝဲဒင် ရှုင်ယိင်ပွးဒီးရီဘာင်ကျိး (၅,၀၀၀) အ့ကါအံၤ ပယီသုးဟ့င်တံ
ပျဲဆူ (Max Myanmar) ကူပ်ပနံင်န့ၣ်ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖိုင်နံင်န့ၣ်လီၤသီအဆာကတီၢ်
န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုလီၢ်ကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတံၢ်ဟ်ဖျါအိၣ်ဝဲအသိး, ကူပ်ပနံင်အံၤသ့ၣ်လီၤ
ရီဘာင်န့ၣ်ဖျးန့ၣ်ဖိး (၃,၅၀၀) အ့ကါန့ၣ်လီၤ. ပုလီၢ်ကဝီဖိလတ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးန့ၣ်ဘာင်က့ၤစ့အိၣ်လိးလဟီၣ်ခိၣ်တအ့ကါအဖိခိၣ်ဘာင်
ဆၣ် ကူပ်ပနံင်ဒီးပုတဝါအဘာင်ၤ တံၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အိၣ်ဒီးတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ
န့ၣ်လီၤ. (တံၢ်မလိန့ၣ်တံၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်ဘာင်ထွဲဒီးဒုသဝီအတံၢ်အိၣ်သးတခိ ဘာင်တံၢ်ကွဲးဖျါ
ထီၣ်အံၤဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.)

၃. တာ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တဖၣ်

တချးဒီးလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတာ်ပတုၣ်တာ်ခးဒီးဘၣ်န့ၣ်, တာ်ဒုးတာ်ယၤ, တာ်ဘၣ်တာ်ဘၤလၢပုၤကူပုၤကညီအဂီၢ်တအိၣ်, ဒီးထံၣ်ဂီၢ်သဲးတာ်တကံၢ်တကျၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤတံၢ်တၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အတာ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်, ဒ်ပစံးတာ်အသိးတာ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအတက့ၢ်လဲၤ ဒီးလၢဒူလၢသဝီအပတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတာ်ပတုၣ်တာ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ, ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်, ထံၣ်ဂုထီၣ်ဂုထီၣ်စ့ကရၢဒီးပဒိၣ်ပပုၤလၢအ့ၣ်မုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးထံးကီၢ်ကရၢ (ASEAN) သ့ၣ်တဖၣ် ထုးလီၤတာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲလၢတာ်မၤလၢထီၣ်ပွဲၤထီၣ်ဒီးတာ်မၤဂုထီၣ်က့ၢ်ခိၣ်ထံးတာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အတာ်ဘျးစဲလိာ်သးဖဲကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သိလ့ၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိအတာ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤဒီးကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤ, လီၤဆိဒ်တာ် ကီၢ်အ့ၣ်မုၢ်တာ်ဂုထီၣ်ပသီထီၣ်စ့တး (ADB) အ့ၣ်မုၢ်သိလ့ၣ်ကျဲမုၢ်ဒိၣ်လၢအဒုးဘျးစဲက့ၢ်ဝဲၣ်ဆိး လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်ဒီးကညီကီၢ်ဖဲခိၣ်ဖျိဝဲၣ်ရၢမတံ (မ့ၣ်ဝဒံၣ်) အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တာ်သးစၢ်ဆၢဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တာ်ကဲထီၣ်အသးလၢထံကီၢ်အဂုထီၣ်ပသီထီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤအိၣ်အသိး, ဖဲတာ်မုၢ်ဘျီထီၣ် မ့တမုၢ် မၤဂုထီၣ်က့ၢ်သိလ့ၣ်ကျဲမုၢ်ဒိၣ်အတာ်ဘျးစဲလိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် တာ်ဆိၣ်သနံးလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတာ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲ, သ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤဒီးန့ၣ်ဆၣ်တာ်အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်အိၣ်ထီၣ်ဂီၢ်မုၢ်, ဒ်ပစံးတာ်အသိးပုၤခိကီၢ်အတာ်ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိး, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အပူၤအကလံၤဒိၣ်ထီၣ်, ဒီးတာ်မၤလဲၤထီၣ်မုၢ်ကျဲလဲၤကွၢ်တာ်သ့ၣ်တာ်ပျးအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

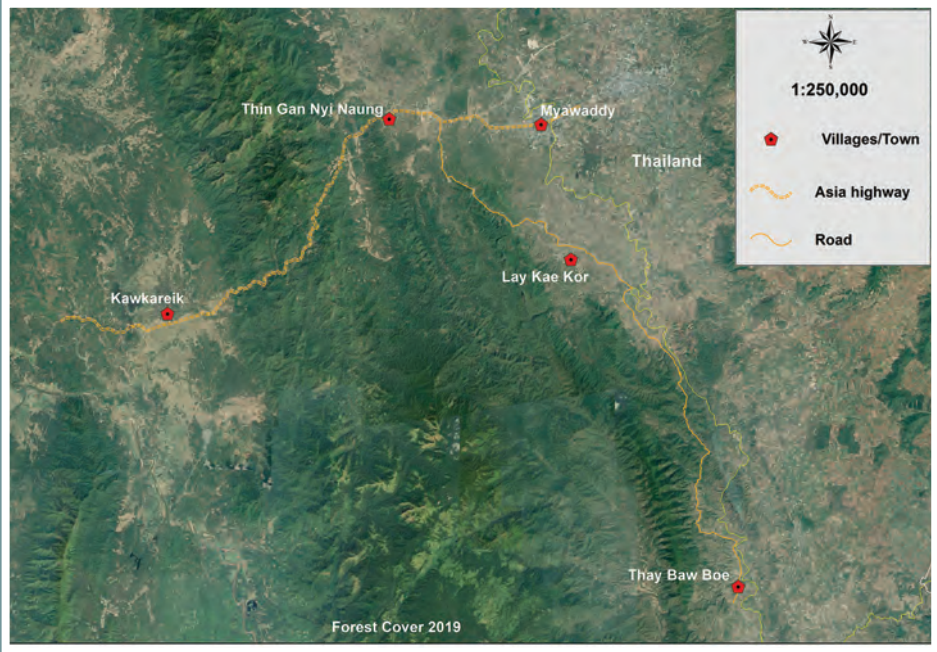
လၢတာ်ဘျီထီၣ်သိလ့ၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိသ့ၣ်တဖၣ်အဲၣ်ညါ, တာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ကဒါက့ၢ်သဝီတာ်လီၢ်တာ်ကျဲလၢပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ယုၣ်ဒီးပုၤခိကီၢ်လၢအဟဲယုၣ်ဖဲယုၣ်မၤတာ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီၢ်အိၣ်ဖဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်က့ၢ်ဟံၣ်ပီတာ်အိၣ်တာ်ဆိးအလီၢ်အကျဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်လိာ်ဘၣ်သ့ၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့မုၢ်ဒူသဝီလၢပုၤနီၣ်ဂံၢ်အါသ့ၣ်တဖၣ်တခိ လိာ်အါထီၣ်သ့ၣ်မုၢ်ယိာ်ဝၣ်ဒီးသ့ၣ် (သ့ၣ်လး) သ့ၣ်တဖၣ်လၢတာ်ဖိအိၣ်တ့ၤအိၣ်တာ်အဂီၢ်န့ၣ်

၂၂ တာ်မၤအကျိအကျိခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပုၤအတာ်ဟးဂီၢ်, တာ်သ့ၣ်ထီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ယုၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖဲဒီးခိၣ်တာ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သ့ၣ်လၢအပုၤ

လီ၊ တာသုဉ်ထီဉ်ဘျီထီဉ်ဟံဉ်ယီဒီးတာဆိးကါသဟီဉ်ဂံဘါဒ်အမ့သုဉ်မုာ်ယီဉ်ဝဉ်ဒ် အံသုဉ်တဖဉ် ဒုးအိဉ်ထီဉ်တာဆိဉ်သနံးလာသုဉ်ပုာ်တာလီာ်တာကျဲလာအအိဉ်ဘူးအိဉ် တံာ်ဒီးဒုသဝီသုဉ်တဖဉ်၊ ဒီးတဘျီခါ မ့ာ်တုာ်သုဉ်ပုာ်တာလီာ်တာကျဲသုဉ်တဖဉ်လာတာ ကူဉ်လီပျီတုာ်လံအါဖဲတာသဘဉ်သဘုဉ်ဒီးတာဒုးတာယုအဆာကတီာ်န့ဉ်လီ၊

ဂံခိဉ်ထံးတာသုဉ်ထီဉ်ဘျီထီဉ်တာဂုထီဉ်ပသီထီဉ်အိဉ်သုဉ်သခါလာအဒုး အိဉ်ထီဉ်တာဒိဘဉ်သလဉ်လာဒုသဝီတာလီာ်တာကျဲလာပလီမတုာ်ယုသုဉ်ညါအလီာ်တ ခိ ဘဉ်တာကွဲးဖျါထီဉ်အါဖုဉ်ကိာ်ဖိဒ်လာအံအသိးန့ဉ်လီ၊ ဂံခိဉ်ထံးတာသုဉ်ထီဉ်ဘျီ ထီဉ်တာဂုထီဉ်ပသီထီဉ်တာတိာ်ကျဲအဆိကတာ်တခါလာအဒုးအိဉ်ထီဉ်တာဒိဘဉ်သ လဉ်တခိမ့ာ်ဝဲဒုဉ်သုဉ်ဘိဘိသဝီလာအအိဉ်ဖဲဒုပုဉ်ယာ်ကီာ်ရုဉ်၊ လာအအိဉ်သုဉ်လီအ သးဖဲကီာ်ကိဉ်တဲာ်ကီာ်ဆါန့ဉ်လီ၊ ဟီဉ်ခိဉ်သိလုဉ်ကျဲလာအလဲခိကံသဝီအံဒီးထီဉ် ယါဆူကလံစိးတခိယ ဖဲရမတံဒီးကွဲးခိတဲာ်ကွဲးအသးဒီးအုဂျာဉ်သိလုဉ်ကျဲမုာ်ခိဉ်ဖဲ သုဉ်ယးလီတီာ် (သုဉ်ငါညဉ်နီ) လာအအိဉ်ဖဲဝုာ်ရမတံအမုာ်န့ဉ်အံ ဘဉ်တာမဂု ထီဉ်ဒီးဘျီကွဲးအါဒီးကံလာဒါ (ဘံလုဉ်မ့ဉ်) န့ဉ်လီ၊ ဘဉ်ထွဲဒီးဟီဉ်ကဝီတာလီာ်တာ ကျဲလာအအိဉ်ဖျါဖဲဟီဉ်ခိဉ်ဂီပုတခိကွဲးဖဲတာဂီနီဉ်ဂံ (၈) တက့ာ်၊ ကီာ်ပယီပဒိဉ်အ ပုာ်ဘဉ်မုဘဉ်ဒါလာတာမဂုထီဉ်ကွဲးသိလုဉ်ကျဲမုာ်ကျဲဘိတခိယဖဲဝဲဒုဉ်၊ လာတာစိာ်ခိ ခုသုဉ်တာဖိတာလံလာအတဖိးသဲစးဖဲထံဆါကီာ်ဆါလာအခိကံသုမ့ကျိအံအလီာ် တာ မ့ာ်ဘျီမဂုထီဉ်ကွဲးသိလုဉ်ကျဲမုာ်ကျဲဘိလာအလဲခိကံရမတံအံ ကမဆူဉ်ထီဉ်ကွဲး ထံဆါကီာ်ဆါတာကူဉ်လဲမကသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ၊ လီာ်ကဝီဒုဖိသဝီဖိသုဉ်တဖဉ် နာ ဝဲဒုဉ်လာတာမ့ာ်ဘျီဂုထီဉ်ကွဲးသိလုဉ်ကျဲမုာ်ကျဲဘိဒ်အံသုဉ်တခိ အဝဲသုဉ်ကဒီးန့ဉ်အါ ထီဉ်တာခွဲးတာယာ်လာပနံဉ်တာကူဉ်လဲမကတကယ၊ လီဆိဒုဉ်တာ၊ တာသုဉ်တာဖူး ပိးလီဒီးတာဖိတာလံဒ်အမုာ်စံဉ်ဖံဉ်ဘုဒုဒီးဘီးကုဉ်လာတာသုဉ်အါအါအါဂီဂီ ဖဲဟီဉ် ကဝီအံစးထီဉ်ဖဲအပူကွံာ်ဆံဖိဉ်နံဉ်အတီာ်ပူန့ဉ်လီ၊

ဂံခိဉ်ထံးတာသုဉ်ထီဉ်ဘျီထီဉ်တာဂုထီဉ်ပသီထီဉ်တာတိာ်ကျဲခဲခါတခါလာအ ဒုးအိဉ်ထီဉ်တာဒိဘဉ်သလဉ်ဖဲပတာယုသုဉ်ညါဟီဉ်ကဝီတခိမ့ာ်ဝဲဒုဉ် သိလုဉ်ကျဲမုာ် ကျဲဘိလာယပဉ် (ဖုဉ်ခိဉ်) ဟီဉ်ခိဉ်ဘိမုာ်စုလီယုဉ်ကရု (JICA) ဆိဉ်ထွဲမစာဖဲမိဖိ ကျိသဝီ လာအအိဉ်ဖဲကီးတရံးကီာ်ဆဉ်၊ ဒုပုဉ်ယာ်ကီာ်ရုဉ်န့ဉ်လီ၊ (တာဂုာ်တာကျိအ လာအပုတခိ ကွဲးဖဲတာမလိန့ဉ်တာဂုာ်နီနီဘဉ်ထွဲဒီးဒုသဝီအတာအိဉ်သး)၊ ဒ်ပယီ

ဟိပ်ခိပ်ဂိနီနိပ်ဂံ (၈) ဟ်ဖျါထီပ် ဟိပ်ခိပ်မဲဒ်ဖဲခိပ်တၢ်ဆိတလဲအကၢ်အဂီၢ်ဆုတၢ်သျှုထီပ်ဆိ လီၤတၢ်ဂုထီပ်ပသီထီပ်ဖဲအဘျးဒီးရမတံ (မ့ၢ်ဝဲဒံၣ်), ဇူပျုၣ်ယာ်ကီၢ်ရျုၣ်အပူၤ, ၂၀၁၉ နိပ်

သုးမုၢ်ဒိပ် (တးမဒိပ်) ထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်ဂုထီပ်ပသီထီပ်တၢ်မကျဲခိပ်သ့ၣ်အိပ်ဝဲအ သိး, ယပပ် (ဖျုၣ်ခိပ်) ဟိပ်ခိပ်ဘိမုၢ်စုလီၤယုၣ်ကရၢ (JICA) ယုၣ်ဒီးတၢ်တိစၢမၤစၢ လၢကီၢ်ပယီၤထံဆၢကီၢ်ဆၢဟိပ်ကဝီၤ, ဇူၣ်ကလုာ်စၢသ့ၣ်, ဒီးတၢ်ဂုထီပ်ပသီထီပ်ဂ့ၢ်ဝီ ကိတိာ် (နးတးလး) သ့ၣ်တဖၣ် ဟ်လီၤတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲလၢတၢ်ကဘျီဘၣ်မၤဂ့ၢ်ထီပ်က့ၢ် သိလုၣ်ဟိပ်ခိပ်ကျဲလၢကခိတူၢ်ယီၤတီၢ်နီၢ်ကစၢ်တူၢ် ဆူၣ်ဂုၢ်ရမတံ (မ့ၢ်ဝဲဒံၣ်) ဒီးဝဲဒံၣ်ဆိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးဟိပ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအအိပ်ဖျါဖဲဟိပ်ခိပ်ဂိယူတ ခိ ကွၢ်ဖဲတၢ်ဂိနီနိပ်ဂံ (၉) တက့ၢ်. သိလုၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိဒ်အံၤတၢ်ဘျီအီၤမ့ၢ်ဝဲလဲတခိ ကမၤ ဆူၣ်ထီပ်တၢ်ဘျးဝဲလိာ်သးဒီးတကတီၢ်ပီၤမၤစုလီၤကွံာ် (မၤဖျုၣ်လီၤ) တၢ်လဲၤတၢ်က့ၢ် အဆၢကတီၢ် ဆူပနိပ်တၢ်ကူၣ်လဲမၤကၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအသျှုထီပ်ဆိလီၤအသးဖဲ အ့ၣ်သိလုၣ်ကျဲမုၢ်ဒိပ်အကပိာ်ကမၤန့ၣ်လီၤ. သိလုၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် တုၤမုၢ်တၢ်ဘျီမၤဂ့ၢ်ထီပ်အီၤမ့ၢ်ဝဲလဲန့ၣ်, တၢ်ကူၣ်လဲမၤကၤလၢတၢ်သျှုတၢ်ဖျးတၢ်ဖိတၢ် လံၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး စံၣ်ဖံၣ်ဘုဒုဒီးဘီးက့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကအါထီပ်ဂီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပၤ

၂၄ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိပ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိပ်ထီပ်သ့ၣ်ပျၢ်အတၢ်ဟးဂီၢ်, တၢ်သ့ၣ်ဟိပ်ခိပ်ကပံာ်ယုၣ်ဒီးဟိပ်ခိပ်မဲဒ်ဖဲခိပ်တၢ်ဆိတလဲသးဝဲကီၢ်သ့ၣ်လၢအပူၤ

နွဲ့လီ၊ သိလွင်ကျဲမုာ်ကျဲဘိဒ်အံၤမုာ်ဝံၤတခါ၊ ဣသဝီသုၣ်တဖၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဆူတၢ်
 ကူၣ်လဲၤမၤကၤရူၣ်သုၣ်တဖၣ်ကညီဒီးကဂ့ၤထီၣ် ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲၣ်န့ၣ်တၢ်သုၣ်တၢ်ဖျး
 သုၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး ကအါထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ။ သိလွင်ကျဲမုာ်ကျဲဘိလၢအခါတဲာ်ကစၢ်က
 လိဒီးသုၣ်ပျၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအဘၣ်တၢ်ပျဲပျဲဖျးအီၤ (ကွၢ်ကဟံၣ်ကွံာ်) လၢတၢ်ကူၣ်
 သုၣ်ကူၣ်ဝၣ်ဖဲ (၁၉၉၀) ဒီး (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်နံၣ်အပူၤအတၢ်အံၤသုၣ်တဖၣ် အိၣ်လၢ
 တၢ်ဆီၣ်သနံးအပူၤဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်န့ၣ်လီၤ။ စီၤကီၤဟီၣ်ခိၣ်သိလွင်ကျဲမုာ်ကျဲဘိဖူသဝီ
 တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲကဟံၣ်ကပသုၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသုၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မၤအိၣ်တၢ်
 သုၣ်ဝၣ်ဖဲ (၂၀၁၈) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ။ လီၢ်ကဝီၤဖူဖိသဝီဖိသုၣ်တဖၣ်က့ၤသုၣ်လီၤ
 ကဒါသုၣ်ပဟံၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအထူၣ်အဘိသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ ဘၣ်ဆၣ်ဖဲယပၣ်
 (ဖုၣ်ခိၣ်) ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုာ်စုၤလီၤယုာ်ကရၢ (JICA) စးထီၣ်ဘီဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤကျဲမုာ်
 ကျဲဘိအဆၢကတီၢ်၊ ပုၤလၢအတုၤကျဲမုာ်ကျဲဘိသုၣ်တဖၣ် ကူၣ်လီၤပျီကွံာ်ပုၤသဝီဖိအ
 သုၣ်အဝၣ်လၢတၢ်သုၣ်လီၤအီၤသုၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ်အယိ ဖုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သးဟးဂီၤဒိၣ်
 ဒိၣ်မုာ်မုာ်လၢလီၢ်ကဝီၤဖူဖိသဝီဖိသုၣ်တဖၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ။

ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၉) ဟံၣ်ဖျါထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖဲဒ်ခိၣ်တၢ်ဆိတလဲအက့ၢ်အဂီၤဆူတၢ်သုၣ်ထီၣ်ဆိ
 လီၢ်တၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဖဲကီးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဣပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရ့ၣ်အပူၤ, ၂၀၂၀ နံၣ်

ဂံခိၣ်ထံးတၢ်သျှၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်ဂၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤသၢခါတခါလၢ
အအိၣ်ဖဲပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဟီၣ်ကဝီၤပူၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် “ရွၢၣ်ကိကိာ်” တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢအ
ဘၣ်တၢ်သျှၣ်ညါအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ “ဝုၢ်သီ” မ့တမ့ၢ် “တရူးဝုၢ်” လၢအအိၣ်ဖဲဝုၢ်ရမတံ
အကလံးစိးလၢအတၢ်ဒုၣ်စၢအိၣ်ဝဲ (၂၀) မံးလၢန့ၣ်လီၤ. ပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤ ရွၢၣ်
ကိကိာ်မ့ၢ်တပၣ်ယုဘၣ်ဆၣ်, ဒိဖျိဒုသဝီလၢအပၣ်ယုလၢပတၢ်ယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တ
ဖၣ်အိၣ်ဖဲကလံးစိးဟီၣ်ကဝီၤဒီးကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်အထံဆၢကီၢ်ဆၢဒီတဘိအယိ ဘၣ်ကွၢ်
ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ကျဲၤအတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢဂံခိၣ်ထံးတၢ်သျှၣ်
ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢအလီၤဘီလီၤမ့ၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် သ့ၣ်လိၣ်ဝဲဒၣ်အါ
အါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤဂ့ၤဒီးမၤသီထီၣ်က့ၤဂံခိၣ်ထံးတၢ်သျှၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်သ့ၣ်တ
ဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဘၣ်ထုးထီၣ်သ့ၣ်ဘၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢပထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်တၢ်
ဒီးအီၤသ့ၣ်တဖၣ် ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်ဒိဖျိတၢ်တ့ၢ်ဟံၣ်ပီၤပီၤလီၤစးဖိကဟၣ်တၢ်မၤလီၢ်ဖဲရွၢၣ်
ကိကိာ်အပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်သျှၣ်ထီၣ်အိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢအထုးထီၣ်န့ၣ်ဟံၣ်ပီၤပီၤ
လီၤလၢတၢ်ဂဲၤလိၣ်ကွဲတၢ်ကျိၣ်တၢ်စ့အလီၢ် (ခၢ်စံနိၣ်) ဒီးတၢ်သျှၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်အလီၢ်အ
ကျဲဖဲရွၢၣ်ကိကိာ်အပူၤအယိ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆီၣ်သနံးဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢသ့ၣ်ပျၢ်လၢအအိၣ်
လီၤတဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢပထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်လၢအအိၣ်ဖဲကလံး
စိးဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ် နၢ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ကူၣ်သ့ၣ်ကူၣ်ဝဲသိလ့ၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိလၢတၢ်
ဘျီထီၣ်အိၣ်အကပိၣ်ကပၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ဆၢကဒါက့ၤဆူရွၢၣ်ကိကိာ်ဂံခိၣ်ထံးတၢ်
သျှၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၆ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပျၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ,
တၢ်သ့ၣ်ပျၢ်ခိၣ်ကပံၤယုၣ်ဒီးပျၢ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သ့ၣ်လၢအပူၤ

၄. တာ်ဆီတလဲလါတာ်န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်ကျိကျဲ သနူဒီးတာ်ဆါတာ်ပှဟီၣ်ခိၣ်အပှကလံၤအါထီၣ်

ဇူဖိသဝီဖိလါအအိၣ်ဆိးဖဲတာ်ဆီလီၤဟ်လီၤအလီၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ညါ
ဝဲဒၣ်လါဟီၣ်ခိၣ်မဲးဖဲခိၣ်တာ်လီၤတာ်ကျဲလါအအိၣ်ဝးတရံးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မှာ်ပှတ
တဖၣ်တဖု (စုလီၤယုာ်) တာ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်အယိ အလီၤအိၣ်လါလီၤကဝီၤဇူဖိသဝီဖိတဖၣ်
ကဟံးယာ်ဟယာ်မိာ်လုာ်လုာ်တာ်န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
ဇူဖိသဝီဖိလါတာ်ခိၣ်တာ်ယာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟ်ကဲဒ်းအဝဲသ့ၣ်ပှတတါတာ်န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်က
ပံာ်ခွဲးယာ်ဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဇူပီထါသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တာ်ဒီးတာ်လၣ်
ဒီးတာ်အိၣ်တာ်အိၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဖဲအဝဲသ့ၣ် “ဟံၣ်ကရါပူ” ဒီးဖဲးအိၣ်ခုးဖဲးအိၣ်
သံၣ်ဖဲတာ်လီၤလါတယံတဘူးဒီးအဇူအသဝီန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤလါအပာ်ယုာ်လါပတာ်
ယုသ့ၣ်ညါအပူ, တာ်န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်ကျိကျဲသနူဒီးတာ်မအိၣ် (တာ်သ့)
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တာ်မအလုအလုာ်ဒ်အံၤမတုာ်အသးတုဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်အတီၤပူ
န့ၣ်လီၤ. ဒီးစးထီၣ်ဖဲန့ၣ်လံၤလံၤ, ကညီဇူဖိသဝီဖိအတာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးဟီၣ်ခိၣ်က
ပံာ်, တာ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်ဒီးတာ်လုာ်အိၣ်သးသမူတဖၣ်ဆီတလဲအသးသတုာ်ကလၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်ထီၣ်သီတုၤအတီၤဖါအဆါကတီၤဒီးတုၤယီၤဖဲခ့ၣ်အဲၣ်
ယုာ်မတုာ်ပတုာ်တာ်ခးဝံၤအလီၤခဲန့ၣ်, ပှမဲးဝဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆီတလဲကွံာ်အဝဲသ့ၣ်တာ်
ဖဲးခုးဖဲးသံၣ်တာ်မလုလုာ်ဒီးမိာ်လုာ်လုာ်တာ်န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်ဆုမုာ်ကျိဝဲကွံာ်
တာ်သ့ၣ်တာ်ဖျး. ဒ်အမုာ်တာ်ဆိမိၣ်ဆိမးသနူတခါလါအဒီးသနူထီၣ်အသးလါနီၤတက
တာ်န့ၣ်ဟဟီၣ်ခိၣ်ခိၣ်ခွဲးယာ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲ (၁၉၉၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်အစိးခဲဒီးတု
ယီၤဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤသီသီတကယန့ၣ်, ကျီၣ်တဲာ်ပှဘျာ်လီၤကျိၣ်စ့သ့ၣ်တ
ဖၣ် မဲးလဲၤထီၣ်အဝဲသ့ၣ်မုာ်ကျိဝဲကွံာ်တာ်သ့ၣ်တာ်ဖျးအလီၤအကျဲဖဲကီၤပယီၤထံဆါ
ကီၤဆါဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်သ့ၣ်တာ်ဖျးအဆိကတာ်တကလုာ်တခီမုာ်ဝဲ
ဒၣ်စံာ်ဖံာ်ဘုခု (ဒ်တာ်ကွဲးဖျါထီၣ်အဂ့ၢ်လါထးအသိး) န့ၣ်လီၤ. တာ်မဲးမိာ်လါတာ်ဂုၤထီၣ်
ပသီထီၣ်ဒီးဟါခါ (ချူးစိ) တာ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လါကညီဇူဖိသဝီဖိထံာ်ဘၣ်အီၤဖဲကွဲး
ဟူဖျါ (TV), နာ်ဟူဘၣ်အီၤလါကွဲးလုလုာ်ဒီးပှမဲးဝဲဖိလါအဂါသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်အံၤ

ဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢကမၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးၣ်အံၤတကလုာ်ၣ်သိး “ကကဲ
ဒိၣ်ထီၣ်ချ့ချ့” အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤမၤဝဲၤဖိၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဟံးလိၣ်ဆိစ့လၢပှၤ
သးကျဲတၢ်လၢတၢ်ဘၣ်စၢ, တနီၤလၢအအိၣ်ဖဲကီၣ်တဲၣ်ကီၢ်တကပၤ, အအိၣ်ဒီးဆိတ
လဲကွံာ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအကျိၤအကျဲဆူတၢ်သ့ၣ်အိၣ်က့ၤစံၣ်ဖံၣ်ဘုခုန့ၣ်
လီၤ. တၢ်သ့ၣ်အိၣ်စံၣ်ဖံၣ်ဘုခုန့ၣ်လၢတၢ်တဖုးလဲၤတရံးအီၤ, နီၣ်ပံးတၢ်အသိးလၢအ
ပှၤကွံာ်မ့ၢ်တၢ်ဖဲးခးဖဲးသံၣ်အလီၢ်အကျဲအံၤ, ခဲအံၤကဲထီၣ်က့ၤပှၤနီၢ်တကအတၢ်စုလီၢ်
ခိၣ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဖျၢၣ်ပီၤထၢလၢအတမ့ၢ်ပှၤမၤအိၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးၣ်
အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တခီ လၢတၢ်ကဘိးဘၣ်သၢလီၤက့ၤအဝဲနီၢ်တကတၢ်န့ၢ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်က
ပံာ်ခွဲးယၢ, နီၣ်အမ့ၢ် “တၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးအဝဲသ့ၣ်” တခီ မၤဝဲတသ့လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလၢကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးၣ်အံၤတကလုာ်ၣ်အံၤအတၢ်လဲၢ်ထီၣ်အါ
ထီၣ်ဒီးတကတီၢ်ပီၤလီၢ်ကဝီၤပှၤတဝါအတၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်ဆိတလဲက့ၤအသးဆူ
နီၢ်တကတၢ်န့ၢ်ပှၤတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ခွဲးယၢသ့ၣ်တဖၣ်အပီၤ, ပှၤတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်သးစဲအါ
ထီၣ်လၢကယုထံၣ်န့ၢ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်ခွဲးယၢလၢဒုသဝီၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်, နီၣ်ပံးတၢ်အသိး
လၢတၢ်ကဘျၢလီၤကျိၣ်စ့ဒီးတၢ်အိၣ်ယၢလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤတကပၤန့ၣ်လီၤ.
တၢ်အိၣ်သးၣ်အံၤဘၣ်ကဲထီၣ်အသးခိဖျိလၢတၢ်ဆိမိၣ်ဆိမးဘၣ်ထွဲဒီးနီၢ်တကတၢ်န့ၢ်ပှၤ
တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢလၢတၢ်ဆါတၢ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, လၢအ
ချၢၣ်ချ့ (ထီၣ်ဒါ) လိာ်အသးဒီးပှၤတဝါဒီတဖုတၢ်န့ၢ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢတၢ်ဆိမိၣ်ဆိ
မးလၢအမၤတၢ်အသးလၢအပှၤကွံာ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဒုဖိသဝီဖိဒီးပှၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့လၢ
တၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်ယုပှၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးဘျၢလီၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်ကမၤလဲၢ်ထီၣ်ဒီး မၤအါ
ထီၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးၣ် သိးတၢ်ကဒီးန့ၢ်ကျိၣ်စ့အါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲ
သ့ၣ်ဟးယုပှၤပှၤဖျိၣ်ဖိယၢဖိလၢအဒုၣ်ကမၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်က
ဆိတလဲက့ၤအီၤဆူစံၣ်ဖံၣ်ဘုခုန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးၣ်အံၤကဲ
ထီၣ်အသးအါမးဖဲအပှၤကွံာ်စ့န့ၣ်အတီၢ်ပှၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်ဟံၣ်ဖျၢၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်အိၣ်သးလၢအကဲထီၣ်အသးအနးက
တၢ်တခီမ့ၢ်ဝဲမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်တၢ်မၤကစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤလီၤလ့ၤလီၤပျီကွံာ်သ့ၣ်ပှၤတၢ်လီၢ်

၂၈ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၤအတၢ်ဟးဂီၢ်,
တၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ယုဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖဲးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သ့ၣ်လၢအပှၤ

တၢ်ကျဲခိဖျါလၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် မ့တမ့ၢ် စုကဝဲၤကရၢၢ်ကရၢၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ပျဲလၢ အတအိၣ်ဒီးဖိးသဲးစးတၢ်မၤကျဲၤ, ဒီးတၢ်လၢအပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတခီအဝဲသ့ၣ်ဆါအိၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအတဖိးဒီးသဲးစးတၢ်မၤကျဲၤဒ်အံၤဆူပုၤတၢ်ချၢလၢအဟဲ မၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါတၢ်ပူၤဟီၣ်ခိၣ်က ပံာ်လၢအတဖိးမံလိာ်အသးဒီးသဲးစးတၢ်မၤကျဲၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပုၤအ တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤလီၤလီၤ, မၤလဲၢ်ထီၣ်မၤအါထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး (မုၢ် ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဂီၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး), ဒီးဆိၣ်သခုထီၣ်တၢ်သုးလီၤသုးကျဲဆူသဝီလၢဟံၣ်န့ၣ် အိၣ်စ့တဖၣ်အဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါတၢ်ပူၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အံၤကဲထီၣ်ညီၣ်န့ၣ်အသး ဖဲသုၤသဝီလၢအအိၣ်ဖဲထံဆၢကီၢ်ဆၢဟီၣ်ကဝီၤ (ကီၢ်ပယီၤဒီးကွီၣ်တဲၣ်ကီၢ်အထံဆၢကီၢ် ဆၢ) ဖဲတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီးဝံစိာ်တီဆုၤဂ့ၤဒီးညီၣ်အလီၢ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးသိလ့ၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲ ဘိတၢ်မၤဘိၣ်ဂ့ၤထီၣ်အလီၢ်အကျဲလၢအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါအီၤလၢထးအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

ခိဖျါတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လံာ်အုၣ်သးဆူလီၢ်ကဝီၤန့ၣ်ဖဲ သဝီဖိလၢအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲအိၣ်ဖဲသ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤချၢလၢတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်အီၤ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဟ့ၣ်အါထီၣ်တၢ်အုၣ်ကီၤလၢတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်အယိ, ခုၣ် အဲၣ်ယုၣ်ကံာ်စီလၢတၢ်ပတၢ်ပြးတကပၤဆူၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ် ကပံာ်တၢ်မၤကျဲသန့ (ဖိလံစံၣ်) အိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲလၢအ အိၣ်ဖဲခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်သ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်တဟ့ၣ်အီၤဖိးသဲးစးတၢ်န့ၢ် ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်လၢကီၢ်သုလုၤ သ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤအတၢ်ပတၢ်ပြးအစိကမိၤအဖိလံာ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်သဝီဖိလၢအတၢ်ဖံးအိၣ် မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲလၢအအိၣ်ဖဲသ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤပူၤ လၢကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤထုးထီၣ် ဟ့ၣ်လီၤတၢ်မၤအိၣ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လံာ်အုၣ်သး ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤအိၣ်ပဟီၣ်ခိၣ်က ပံာ်ခွဲးယာ်တၢ်အုၣ်ကီၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤဝဲၤဖိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် တူၢ်ဘၣ် လၢတၢ်မၤအိၣ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်လံာ်အုၣ်သးဒ်အံၤ တၢ်အုၣ်ကီၤမ့ၢ်ဂ့ၤထီၣ်ဘၣ် ဒးကိာ်ဖိဘၣ်ဆၣ် အဲၣ်ဒီးလၢတၢ်ကဟံၣ်ပနီၣ်န့ၢ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲး ယာ်လၢလၢပျဲပျဲ ဒ်ပုၤလၢအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲအိၣ်ဖဲသ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤချၢသ့ၣ် တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဧူဖိသဝီဖိလအအိၣ်ဖဲထံၣ်ဂၢ်သဲးတၢ်ပတၢ်ပြးကျဲၣ်ကျိဟီၣ်ကဝီ, ဧပစံး တၢ်အသိးခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်ဒီးပယီပဒိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးဟီၣ်ကဝီသ့ၣ်တဖၣ် ပတံထီၣ် စ့ၢ်ကီးတၢ်မအိၣ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်လံာ်အဒိနွံ (Form 7) ဆူပယီပဒိၣ်အအိၣ် ဧသိးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်အုၣ်ကီလအဝဲသ့ၣ်ဂီၢ်ကအိၣ်အါထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လတၢ် ဒီသဒါက့ၤဧူဖိသဝီသ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၣ်လအအိၣ်လီၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဧူဖိသဝီအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ပတံထီၣ်စ့ၢ်ကီးပုၤတဝါသ့ၣ်ပျၢ်လံာ်အုၣ်သးဆူကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပျၢ်ဝဲကျိၤ အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. လတၢ်ကပတံထီၣ်ပုၤတဝါသ့ၣ်ပျၢ်လံာ်အုၣ်သးဆူပယီပဒိၣ်အအိၣ် တခါ အဝဲသ့ၣ်တမၤဝဲနီတဂၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်မအိၣ်ပဟီၣ်ခိၣ် ကပံာ်ခွဲးယၢ်ဒီးပုၤတဝါသ့ၣ်ပျၢ်လံာ်အုၣ်သးအံၤ မ့ၢ်ခွၢ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၣ်တခါလၢ တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျးဒီးတၢ်ပဆုၤရဲၣ်ကျဲၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပျၢ်ဝဲ ပျၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီဧူဖိသဝီဖိဒီးပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့လတၢ်ချၢလအပူၤအါထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်က ပံာ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်, အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ညါလိာ်အသးဒီးပဒိၣ်ပပျၢ်ပုၤဘၣ်မူ ဘၣ်ဒါ အမဲာ်ညါ ကျိၣ်စ့လအဝဲသ့ၣ်အစုပူၤအိၣ်လၢပုၤလၢကဒီးန့ၢ်တၢ်မအိၣ်ပဟီၣ် မ့တ မ့ၢ် တၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လံာ်အုၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ထီၣ်သတြီၤဒီးဧူဖိသဝီ ဖိအါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်မအိၣ်ပဟီၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ် လံာ်အုၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တခါ, တၢ်ဒီးန့ၢ်လံာ်အုၣ်သးဒ်အံၤဟ့ၣ်အါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ် မအိၣ်ဒီးတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဖျိၣ်ဖိယၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ကွၢ်ကပာ် ကွံာ်အါမ့ၢ်အိၣ်အါထီၣ်ဘၣ်ဆၣ် မ့မ့ၢ်ပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့သ့ၣ်တဖၣ်တခါ ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဒီ သဒါဒီးတၢ်ဘျးစဲလိာ်သးဂ့ၤထီၣ်အါထီၣ်တခါန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်သူလုၤစံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤ မ့ၢ်တြီ မ့တမ့ၢ် တဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢတၢ်ဆါအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဘၣ်ဆၣ်, ဧပျီပူၤတၢ်အိၣ် သးတနီၤနီၤအိၣ်ဝဲအသိးခိဖျိလၢပုၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့လတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ပူၤတၢ်က လံာ်ဂ့ၤဒီးအါဝဲအယီသဝီဖိတနီၤနီၤဆါအိၣ်အဝဲသ့ၣ်ကပံာ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ ဘၣ်သဘၣ်လၢပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်မအိၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးလံာ်အုၣ် သးဒီးပုၤလၢအတၢ်တအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤစးထီၣ်အသးလံာ်န့ၣ်လီၤ. ဧတၢ်ပာ် ဖျါလၢလီၢ်ကဝီတၢ်မအသးသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ပုၤဘျးလီၤကျိၣ်စ့တၢ်ချၢလအပဲ

၃၀ တၢ်မအကျိၤအကျိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပျၢ်အတၢ်ဟးဂီၤ, တၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ယုာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဝဲကီၢ်သူလုၤအပူၤ

ပျာတံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲးဒီးဒီးန့ၢ်တၢ်န့ၢ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လံာ်အုၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်
န့ၣ်လီၤဂ့ၢ်န့ၢ်ဆူၣ်လီၢ်ကဝီၤပျၤဖျိၣ်ဖိယာ်ဖိတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲးလၢဖိးသဲးစးတၢ်
မၤအိၣ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယာ်တအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢအဆိတလဲကွံာ်အသးဆူၣ်တၢ်န့ၢ်ပၤဟီၣ်တဖၣ်
ခိၣ်ခိၣ်ခွဲးယာ်ဒီးတၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်အါထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် (မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွာ်
တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်) လၢအလိၣ်ဘၣ်တၢ်ဘျၢလီၤတၢ်အိၣ်ယၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်
မၤနးထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသး ပျၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တ
အိၣ်လၢ ဒီးဒ့ၣ်ကမၢ်အါထီၣ်ချ့ သးဒီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တတုၤသးထဲ
သးအါထီၣ်ဖဲဒုသဝီပူၤ ဒီးပျၤမၤအိၣ်ဝဲၤဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢဒီးဘၣ်ယုဖံး
ယုမၤတၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အိၣ်သးလၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်နီၢ်နီၢ်တခါ လၢပျၤလၢအ
အိၣ်ဖဲခိၣ်ဒုသဝီလၢနီၢ်ခိၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူခွဲးယာ်စ့ၤ ဒီးတကတီၢ်ပီၤ ပျၤဖျိၣ်ဖိယာ်
ဖိလၢအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤအတၢ်လီၤဆံး
လီၤစ့ၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ယုၣ်လီၤဘျၢလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ဒ်အမ့ၢ်ဒ့ၣ်ထီၣ်
ကမၢ်ထီၣ်ဒီးတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယာ်အဂီၢ်, ပျၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆုၤအဖိအလံၤဆူၣ်ကီၢ်ကီၢ်
တဲၣ် လၢကလဲၤယုဖံးယုမၤတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်တၢ်အံၤတမ့ၢ်ယုၣ်ကတၢ်ယုၣ်လီၤ
ဘျၢလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အကျိၤအကျဲးလၢလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးဖူသဝီအတၢ်အိၣ်သး

၁. မိဖိကျိသဝီ, ကီးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဖူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရှ့ၣ်

မိဖိကျိသဝီအံၤအိၣ်ဖဲကီးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဖူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရှ့ၣ်လၢအဘၣ်တၢ်အိၣ်ဝးတရံးအီးဒီးကီၢ်ကျိၣ်တဲၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢတၢ်လီၤသၢတီၤသၢကၤဖဲဒ်တၢ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၉) လၢထးဟံၣ်ဖျါဖဲအသိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ကညီၣ်ခရံၣ်ဖိဒီးဘူးဒးဖိသဝီတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ (၁၉၉၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ဟံၣ်ခိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ဇၢကိၣ်ဖိ ဒီးဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်ဖဲသဝီအံၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တုၤယီၤဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ် ဟံၣ်ခိၣ်နီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်တုၤအဖျၢၣ်န့ၣ်ဆံ (၇၀), ဒ်ပစံးတၢ်အသိး ဖဲအန့ၣ်တဆံအတီၢ်ပူၤဟံၣ်ခိၣ်အါထီၣ်ခံးညါန့ၣ်လီၤ. ကတီၢ်အံၤဟံၣ်ခိၣ်ခဲလၢအိၣ်အဖျၢၣ်တကယၤ (၁၀၀), ဒီးဟံၣ်ခိၣ်အဖျၢၣ်သၢဆံ (၃၀) တခီ ဘၣ်တၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲအိၤလၢပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

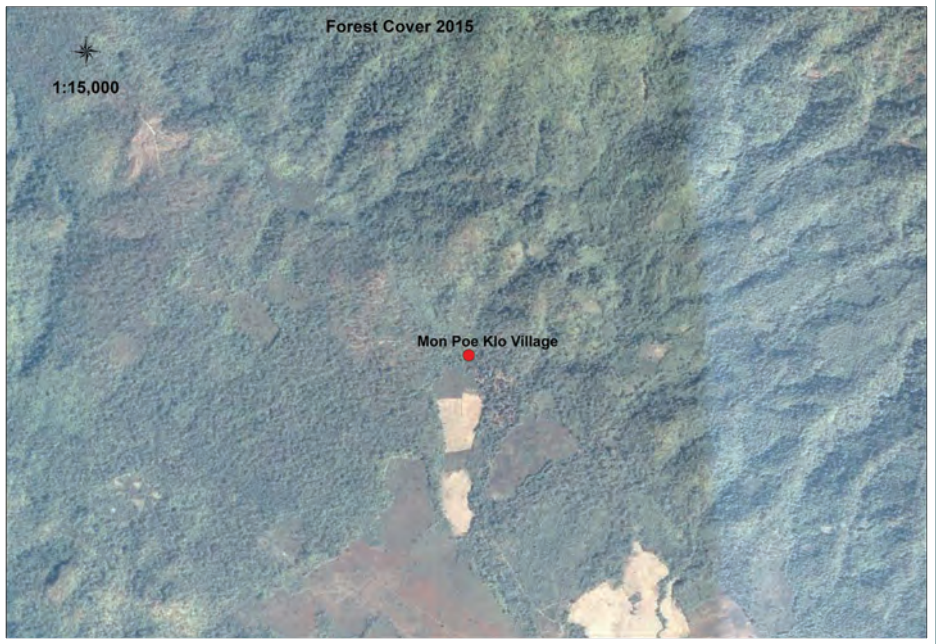
ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးအစိကမိလၢသဝီအံၤယုၣ်ဒီးဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢတၢ်ကပိၣ်ကပၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဒ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်တခီ အတၢ်ပတၢ်ပြးစိကမိလၢဟီၣ်ကဝီအံၤအိၣ်ဇၢဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးစိကမိဖဲတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအံၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ထဲဒၣ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်တဖုဇိဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤသဝီအံၤ လၢတၢ်ပတၢ်ဆၢဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးတၢ်ခ့ၣ်တၢ်ပုၤအတၢ်ဖံးတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်တခီ ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဒီးဒ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ် ခံဖုလၢ်ထာဝဲဒၣ်ဖဲသဝီအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢအအိၣ်ဝးတရံးသဝီအံၤအကပိၣ်ကပၤတခီမ့ၢ်ဝဲ ဒ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် “ဝီလုၤသ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤ” လၢအကွီၤယုၣ်သဝီအမ့ၢ်န့ၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအလဲယီၤဆူကစၢ်တြီၤတကပၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဒ်လဲၣ်သ့ၣ်ပုၤပျံၤကွီၤဘၣ်ဆၣ်, တၢ်လီၤအံၤခီဖျိလၢစုကဝဲကရူၢ်ကရၢမၤအိၣ်တ့ၢ်သ့ၣ်ဖဲန့ၣ်လၢအပူၤကွံၣ်အယံ ကထီၣ်က့ၤသ့ၣ်ပုၤလီၤဖျဲၣ်လီၤဟံၣ်အလီၢ်တတီၤလၢ သ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲၣ်ပုၤတအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပူၤလံၤလံၤန့ၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံး

၃၂ တၢ်မၤအကျိၤအကျိၤခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပုၤအတၢ်ဟးဂီၢ်, တၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပိၣ်ယုၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သ့ၣ်လၢအပူၤ

ခိပ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဖဲအံၤ အါတက့ၢ်ကဲထီၣ်က့ၤစံၣ်ဖံၣ်ဘုခုကျိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ကဲထီၣ်က့ၤ သ့ၣ်ပျၢ်လီၤဖျၢၣ်လီၤဟံၣ်အလီၢ်ဒီးဘုခုကျိးဘၣ်ဆၣ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်ဆဲးဟံၣ်ပနီၣ်အိၤ နိအမ့ၢ်သ့ၣ်ပျၢ်ပျံၤက့ၤလၢအအိၣ်လၢကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပျၢ်တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤအဖီလၢဒီးန့ၣ် လီၤ. မ့ၢ်လၢသဝီအံၤအမ့ၢ်ထီၣ်တကမၤတခီ အိၣ်ဒီးမိၢ်လုၢ်လၢသ့ၣ်ပျၢ်လၢအဘၣ်တၢ် သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် “ကနဲလုၤပၤတဝၤသ့ၣ်ပျၢ်” န့ၣ်လီၤ. ပၤတဝၤသ့ၣ်ပျၢ်အံၤ မ့ၢ်သ့ၣ်ပျၢ် အိၣ်လီၤတၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတတီၤလၢ လီၢ်ကဝီၤပၤတဝၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်ကဖၤ လၢအသးလၢအဝဲသ့ၣ်ဆံဖျိၣ်နံၣ်ဘျီၣ်အတၢ်ဂဲၤလိၣ်လၢတၢ်ဒီသၤက့ၤတၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤဂုၢ် ဆူၣ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ ဒီးတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်မၤအိၣ်ဝၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အယိ န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဆိၣ်သနံးအသီလၢအအိၣ်ထီၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ ဒီးသ့ၣ်ပျၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်တခီမ့ၢ်ဝဲဒၣ် သိလုၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိလၢယပၣ် (ဖုၣ်ခိၣ်) ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမ့ၢ်စုလီၤယုၣ်ကရၢ (JICA) ဆိၣ်ထွဲဒီးဘျီၣ်ထီၣ်က့ၤအိၣ် လၢအခိတ်ဝဲသဝီ အံၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအလၢအပျဲတခီ ကွၢ်ဖဲတၢ်ကွဲးအကူၢ် “တၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီ ထီၣ်လၢဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်”).

ဒ်တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢဒုသဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအသးဖဲထံ ဆၢကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်အသိး. ဖဲ (၁၉၉၀) ဆံဖျိၣ်နံၣ်အစိးခံတကမၤန့ၣ် နိၣ်ခုၣ်ဘၣ် အုၣ်မၤအိၣ်သ့ၣ်မၤအိၣ်ဝၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုၣ်ထုးထီၣ်မၤ ကၤသ့ၣ်ပဟံၣ်ဒီးသ့ၣ်မး (သ့ၣ်လၢအညၣ်ကိၤ) လၢအကံၢ်အစီၤဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ခုၣ်အဲၣ် ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤတၢ်အိၣ်လၢအပူၤကွံၣ်ဘၣ်ဆၣ် တမ့ၢ်ဒ်နိၣ်ခုၣ်ဘၣ်အုၣ်တၢ် ကူၣ်လီၤပျီၤကွံၣ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲအသိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ လၢဒ်ခုၣ်ဘၣ်အုၣ်ထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်ဝံၤအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လီၢ်ကဝီၤဒုဖိသဝီသ့ၣ်လီၤ က့ၤကျိၣ်စုတၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး (မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး) ဒ်အမ့ၢ်စံၣ်ဖံၣ်ဘုခု သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲ (၂၀၁၅) နံၣ်လံၤလံၤ လီၢ်ကဝီၤဒုဖိသဝီဖိဒီးပျၢ်ဒ်ကျိၣ် ဒိၣ်စုလၢတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၣ်ဆူၣ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဖဲဒုသဝီအမ့ၢ်ထီၣ်တၢ် လုၢ်တၢ်ဒီသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကသ့ၣ်လီၤဖျးလီၤအါထီၣ်စံၣ်ဖံၣ်ဘုခုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဒ်တၢ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် (၁၀) ဒီး (၁၁) ဟံၣ်ဖျါဝဲအသိး, တၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်ဘုခုကျိးလၢအဒုး အိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၤလုၤလီၤပျီဖဲကစၢ်ခံကလိလီၤဒီးတၢ်လုၢ်တၢ်တြီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဆီတလဲကွံၣ်တၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျိၤအကျဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်အတၢ်ကျၢၢ်ဘၢသး

ဟိင်ခိင်ဂီနီဂံ (၁၀) ဟ်ဖျါထီင် ဟိင်ခိင်မဲင်ဖံးခိင်တံဆိတလဲအကျ်အဂီဆူ ဘုခုတံသုင်တံဖျးအလီဖဲမိဖိကျ်သဝီ. ကီးတရံးကီဆင်, ငုပျင်ယံင်ကီရုင်, ၂၀၁၅ နံင်

အဘျီတဖင်အဘျီန့င်လီ. တံဆိမိင်တယံင်ဝဲဒင်လတံဂုာ်လတံမလဲင်ထီင်စံင်ဖံင် ဘုခုကျီးဖဲကစါခံကလိလီဒီးတံဒုတံဒီသုင်တဖင်အံကဘင်ထွဲလိင်အသးဒီးသိလုင် ကျဲမုာ်ကျဲဘိလယပင် (ဖုင်ခိင်) ဟိင်ခိင်ဘီမုာ်စုလီယုင်ကရ (JICA) ဆိင်ထွဲဒီးဘီ ဂုထီင်ကုအီ. ဒ်အမုာ်တံတိင်ကျဲတခါလဘင်တံစးထီင်ဒုးလိင်ထီင်ဖးထီင်အီတ ဘျီယီဒီးစံင်ဖံင်ဘုခုတံသုင်တံဖျးန့င်လီ.

ငူဖိသဝီဖိလအတံဖံးအိင်မအိင်အလီအကျဲလအအိင်ဖဲကီသုလုသုင်ပျ ဝံင်ကွီပူအကျဲတနီ. မုာ်ဒီးန့င်တံမအိင်ပဟိင်ခိင်ကပံင်လံင်အုင်သးလအုင်အဲယုင် အအိင်ဘင်ဆင် မုမုာ်လတံန့င်ပဟိင်ခိင်ကပံင်ခွဲးယံင်တခီ တံတထုးထီင်ဟုင်လီ အဝဲသုင်ဘင်. မုာ်ဒီးန့င်တံမအိင်ပဟိင်ခိင်ကပံင်လံင်အုင်သးဘင်ဆင် ကထီင်တံ အုင်ကီလအဝဲသုင်အတံဖံးမအိင်ဟိင်ခိင်ကပံင်အဂီဖးဒိင်တခါန့င်လီ. လီကဝီ ငူဖိသဝီဖိလတံမအိင်ပ မုတမုာ် တံန့င်ပဟိင်ခိင်ကပံင်လံင်အုင်သးအိင်မုာ်ဂု တအိင်သုင်တဖင်မုာ်ဂု အလီအိင်လကဘင်ဟုင်တံခိတံသွဲသုင်တဖင်န့င်လီ.

၃၄ တံမအကျဲအကျဲခိင်သုင်လအဒုးအိင်ထီင်သုင်ပျအတံဟးဂီ. တံသုဟိင်ခိင်ကပံင်ယုင်ဒီးဟိင်ခိင်မဲင်ဖံးခိင်တံဆိတလဲသးဖဲကီသုလုအပူ

ဟိန်ခိန်ဂီနီဂံ (၁၁) ဟ်ဖျါထီၣ် ဟိန်ခိန်ဗဲးခိန်တံဆိတလဲအကွံအဂီၤဆူ ဘုခုတံသ့ၣ်တံဖျးအလီၢ်ဖဲမိဖိကျဲသဝီ, ကိးတရံးကီၢ်ဆၢ, ဂုၤပျံၤယာ်ကီၢ်ရၢၣ်, ၂၀၂၀ နံၣ်

ဒ်ပစံးတံအသိးဟိန်ခိန်အခိဒီးတံသ့ၣ်တံဖျးဘုခုအခိသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ် ဟ့ၣ်ဝဲဒၣ်ဒံၣ်ခ့ၣ်ဘံၣ်အ့ၣ်ဒီးကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပျံၤဝဲကျိၤန့ၣ်လီၤ. (တံၤဂ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် တဘၣ်ဟ့ၣ်တံခိတံသ့ၣ်ဆူကီၢ်သူလုၤစံာ်ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤအအိၣ်ဘၣ်တခီ မ့ၢ်လၢအဝဲ သ့ၣ်တံဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်လၢသ့ၣ်ပျံၤပျံၤကျိၤပျံၤအယိန့ၣ်လီၤ.) ဘၣ်ဆၢမ့ၢ်လၢတံၤဝဲစိာ်တီဆူဘုခုအခိတခီ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်ဆူကီၢ်သူလုၤစံာ် ပျဲသ့ၣ်ဖျးဝဲကျိၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တချုးဒံးလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်မၤတံၤပတုၣ်တံၤခးဒံးဘၣ် န့ၣ်, ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ် (တးမဒိၣ်) ဆီလီၤအဝဲသ့ၣ်သုးကလၢအလီၢ်ဖဲကစၢ်ခိၣ် လၢအ အိၣ်ဖဲသဝီအံၤအမ့ၢ်န့ၣ်တကပၤလၢအက့ၤဘျးစဲက့ၤအသးဒီးသိလ့ၣ်ကျဲမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤဖုဖိသဝီဖိအတံၤဟ်ဖျါလၢအဖိခိၣ်အသိး, ပယီၤသုး (တးမဒိၣ်) ထၢအဝဲသ့ၣ်တံခိတံသ့ၣ်တအိၣ်နီတဂၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်တံၤဂီၤနီၣ်ဂံၢ်ခံခါလၢအဘၣ်တံၤဟ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢထးအသိး, တံၤဖဲးတရံး အိၣ်ခုးတံၤမၤအလုၢ်အလုၢ်ဖဲဟိန်ကဝီၤအံၤအိၣ်တ့ၢ်စ့ၤဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တံၤဖဲးတံၤမၤအလုၢ်

လ်ာလ်ာတံးဖဲးအိၣ်ခဲးဖဲးအိၣ်သံၣ်လီၤမၢ်ကွၢ်အံၤ ဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖျိလၢပုၤလီၤကဝီၤဖိ
သ့ၣ်တဖၣ် ဆိတလဲကွၢ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျိၤအကျဲအတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးစံၣ်ဖံၣ်
ဘုခု လၢနီၢ်တကတၢ်န့ၢ်ပဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကျိးအပူၤအယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပ
လဲၤလီၤမၢ်တၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါအဆၢကတီၢ်, ဟံၣ်ခိၣ် (၇၅) မျးကယၤ ဖဲသဝီအံၤသ့ၣ်ဖျး
စံၣ်ဖံၣ်ဘုခုန့ၣ်လီၤ. တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအဆိတလဲကွၢ်အသးဆူကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်
တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး (မၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး) ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤဘၣ်ထွဲဒီးဒ့ၣ်ထီၣ်ကမၢ်
ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဖျးထံၣ်ဖျးထီၣ်လၢတၢ်ဒီးန့ၢ်ဒီးတၢ်မၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်
ကပံၣ်အဖီခိၣ် ဖဲဒူသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. နီၤလီၤကဝီၤဒူဖိသဝီဖိအတၢ်ပၢ်ဖျါအိၣ်ဝဲအသိး,
တၢ်တယၢ်ဝဲဒၣ်လၢဟံၣ်ခိၣ်အဖျါခံဆံ (၂၀) မ့တမ့ၢ် ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခံဆံမျးကယၤဖဲသဝီပူၤ
အံၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်လီၤမၢ်ကွၢ် (ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တအိၣ်လၢ) ဒီးတၢ်မ့ၢ်ထီၣ်သတြီၤကျၢ
အီၤဒီး (၁၉၉၀) ဆံဖျိၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပူၤတၢ်ပၢ်ဖျါတခီ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်လီၤမၢ်အမျးကယၤ
အါထီၣ်ဝဲဒၣ်လွံၤစးညါန့ၣ်လီၤ.

လၢအပူၤကွၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအံၤ တၢ်မၤသ့ၣ်မၤဝဲၣ်မ့ၢ်မၤအသးဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်
ဘၣ်ဆၣ်, ကတီၢ်အံၤတၢ်ကျဲၤလဲၤမၤကလၢသ့ၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ကျဲၤ
လဲၤမၤကလၢသ့ၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်တခီ မ့ၢ်လၢဒံၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ် (သုးခိးကီၢ်ဆၢ) သ့ၣ်တ
ဖၣ် အတၢ်စိတၢ်ကမီၤတအိၣ်လၢဘၣ်အမဲၣ်ညါ ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၤစ့ၢ်ကီးမၤပံးထီၣ်ကျၢအ
ဝဲသ့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုၤအိၣ်ယၢ်အံၤသ့ၣ်မ့ၢ်ပိၣ်
ဝဲၣ်လၢဟံၣ်ပိၣ်တၢ်ဖိအိၣ်တ့ၤအိၣ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်မၤဟ့ၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တဆံးအိၣ်ဒီးဖဲ
လီၤကဝီၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ကန့ၣ်လီၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်
ဒီးမၤလဲၤထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်အကျဲ (မၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်
ဖျး) သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲကစၢ်ခံကလိလိၤ လၢသ့ၣ်ပျၢ်အိၣ်အါအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်, နီၤတၢ်
မၤလဲၤထီၣ်စံၣ်ဖံၣ်ဘုခုကျိးလၢအပူၤကွၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ. နီၤပတၢ်ထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်သံဒီး
တၢ်ဒီးပုၤလီၤကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ဒူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်ပျၢ်ဝဲၤကျိၤအိၣ်ဒီး
တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကဒီးသအကျၢသ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ လၢအအိၣ်ဖဲသ့ၣ်ပျၢ်ပျံၤကွီၤပူၤ
ယုၤဒီးကစၢ်ကလိဒီးတၢ်ဒုတၢ်ဒိတၢ်လီၤတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် နီၤသိးတၢ်သုတန့ၣ်လီၤမၤက
အိၣ်သ့ၣ် မ့တမ့ၢ် မၤလဲၤထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအကျိးလၢတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၃၆ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပျၢ်အတၢ်ဟးဂီၢ်,
တၢ်သုဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ယုၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သုလၢအပူၤ

၂. ကွေးတရီ (စေးတရီ) သဝီ, ငှေသထွန်ကီရ်ရှင်

ကွေးတရီသဝီအံ၊ အိန်သျှင်လီအသးဖဲငှေသထွန်ကီရ်ရှင်, တလၢ (မိန်) ကီရ်စဲဉ်, ရှင်ယီပျှင်ကစၢ်မုာ်ထီဉ်တကဟ ဇ်တၢ်ဂီနီဉ်ဂံ (၁၂) လၢလၢ်ဟ်ဖျါဝဲအသးန့ဉ်လီ. ဖဲ (၁၉၈၃) နံဉ်အတီၢ်ပူန့ဉ်, ပယီသး (တးမဒိဉ်) သးဖျိဉ်ဆုဉ်ကညီကမုာ်သ့တဖဉ်တပူယီဖဲသဝီအသးကံာ် ဇ်သးအဝဲသ့ဉ်အသုတဟးအိဉ်ပြီပြါဆုအံဆုန့တဂ့အဂီၢ်န့ဉ်လီ. ဖဲ (၁၉၈၀) ဆံဖျိဉ်နံဉ်အတီၢ်ပူ ဟံဉ်ခိဉ်ခဲလၢ်အိဉ် (၃၀) ဖျါဉ်ဘဉ်ဆဉ်ကတီၢ်အံ၊ ဟံဉ်ခိဉ်ခဲလၢ်အိဉ် (၁၄၀) ဖျါဉ် ဒီးပူနီဉ်ဂံခဲလၢ် (၇၀၀) ဘျဉ်န့ဉ်လီ. ဇ်ပယီသးမုာ်ဒိဉ်အတၢ်န့ဉ်လီအိဉ်ဝဲအသး, ငှေဖဲသဝီဖိလၢအအိဉ်ဖဲတၢ်သးဖျိဉ်အလီၢ် လၢအဘဉ်တၢ်သ့ဉ်ညါအိဉ်အမုာ် “တၢ်ခိဉ်ဆၢထီဒါက့ပူပူထီဉ်တၢ်သဝီ” သ့တဖဉ်ဘဉ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ငှေသဝီဂၢသး လၢတၢ်တြီဆၢက့ကညီဒီကလုာ်တၢ်ထွဉ်ဖျးသးမုာ်ဒိဉ်အတၢ်ဟဲန့ဉ်လီထၢသးဖိအသီ, ထၢတၢ်ခိဉ်တၢ်သ့ မ့တမ့ာ် တၢ်အိဉ်တၢ်အိလၢသဝီဖိအအိဉ်န့ဉ်လီ. သဝီအံမုာ်အိဉ်လၢခ့ဉ်အဲဉ်ယျဉ်အတၢ်ဟတၢ်ပြးအဖိလၢဘဉ်

ဟိဉ်ခိဉ်ဂီနီဉ်ဂံ (၁၂) ဟ်ဖျါထီဉ် ဟိဉ်ခိဉ်ခဲလၢ်ဖဲဒီးခိဉ်တၢ်ဆိတလဲအက့ၢ်အဂီၢ်ဖဲ စေးတရီသဝီ, ငှေသထွန်ကီရ်ရှင်, ၂၀၂၀ နံဉ်

ဆင့်, ပယီပဒိန်တံစိတ်ကမီလဟီဂ်ခိန်ကပံင်တံပတံပြး, ဒ်ပစံးတံအသိးတံ ထူးထီဂ်ဟ့ဂ်လီတံမအိဂ်ပဟီဂ်ခိန်ကပံင်လံင်အုဂ်သး ဒီးတံနီလီဟီဂ်ခိန်ကပံင် လာနီတကတံမပစူးယံသ့ဂ်တဖဂ်အိဂ်ဒံးတနီန့ဂ်လီ.

တချးဒံးဖဲ (၁၉၉၀) ဆံဖိဂ်နံဂ်အတီပုဒံးဘဂ်န့ဂ်, ငူဖိသဝီဖိသ့ဂ်တဖဂ် ဖဲးအိဂ်ခူးဖဲးအိဂ်သံဂ်, ယုအိဂ်ယံအိဂ်သ့ဂ်မုာ်ယိဂ်ဝဂ်ဒီးတုသ့ဂ် (သွဲဂ်လး) လာအဝဲ သ့ဂ်တံအိဂ်မူအိဂ်ဂဲတံလိဂ်ဘဂ်သ့ဂ်တဖဂ်အဂီန့ဂ်လီ. ဘဂ်ဆဂ်စးထီဂ်ဖဲ (၂၀၀၀) ဆံဖိဂ်နံဂ်န့ဂ်လီသီသီအဆာကတီန့ဂ် ငူဖိသဝီဖိအကျါတနီ စးထီဂ်ဒုးအိဂ်ထီဂ်အ ဝဲသ့ဂ်ရီဘဂ်ကျီးဒ်တလးငူဖိသဝီဖိလအအိဂ်ဘူးအိဂ်တံဒီးအဝဲသ့ဂ်မအိဂ်တံတံ သ့ဂ်တံဖူးရီဘဂ်လအိပီနံဂ်လါလအပူကွံင်တံလဲခီဖျိအိဂ်ဝဲအသိးန့ဂ်လီ. တ နံဂ် မ့တမုာ် ခံနံဂ်ဝံအလီခံ, ပယီသူးပဒိန်ဟ့ဂ်တံမအိဂ်ပဟီဂ်ခိန်ကပံင်ခူးယံ (၅,၀၀၀) အ့ကံဆူ (Max Myanmar) ကူဂ်ပနံဂ် လာတံကသ့ဂ်ရီဘဂ်အဂီန့ဂ် လီ. တံပဟ်ဖျါအိဂ်စ့ဂ်ကီးလာကူဂ်ပနံဂ်အံ့န့ဂ်လီမရီဘဂ်ကျီးသ့ဝဲခီဖျိ ရဲဂ်ကျဲယု ကျဲဖိးလိဂ်က့အသးဒီးကညီဒီကလုဂ်တံထုဂ်ဖူးသူးမုာ်ဒိဂ်ခိန်န့ဂ်သ့ဂ်တဖဂ်ဝံအလီ ခံန့ဂ်လီ. တံဟ့ဂ်လီတံမအိဂ်ပဟီဂ်ခိန်ကပံင်ခူးယံဆူကူဂ်ပနံဂ်အံ့လီဘဂ်ဖဲ သ့ဂ်ပုာ်တံလီတံကျဲဒီးငူဖိသဝီဖိတံဖဲးခူးဖဲးသံဂ်ဒီးစံင်လီပုာ်လီသ့ဂ်တဖဂ်အပူန့ဂ် လီ. (Max Myanmar) ကူဂ်ပနံဂ်သိလ့ဂ်ကျဲမုာ်လအဘဂ်တံဘိထီဂ်အိဝဲသဝီအသး ကံ ဒီးလဲယီဆူအဝဲသ့ဂ်ရီဘဂ်ကျီးအံ့ မုာ်သိလ့ဂ်ကျဲမုာ်တဘိလအဝံစိတံဆုသ့ဂ် ဖျါလအတံကူဂ်လီအိဝဲသ့ဂ်ပုာ်အိဂ်လီတံအလီအကျဲသ့ဂ်တဖဂ်န့ဂ်လီ. ပုအါဂု နဂ်ဝဲဒ်လပယီသူးအခိဂ်အနံဟ့ဂ်တံမအိဂ်ပဟီဂ်ခိန်ကပံင်ခူးယံဆူကူဂ်ပနံဂ် အံ့ လာမုာ်ကျဲဝဲကွံင်တံသ့ဂ်တံဖူးအဂီတခီ ကမုာ်တံလအဘဂ်ထွဲလိဂ်အသးဒီး ကညီဒီကလုဂ်တံထုဂ်ဖူးသူးမုာ်ဒိဂ်အတံဆီလီသးဒီးတံဟူးဂဲဟီဂ်ကဝီတံလီတံ ကျဲတခါလအအိဂ်ဖဲကစါခံကလိလီလအသ့ဂ်ပုာ်တံအိဂ်အလီ, ဒီးလအဘဂ်တံအိဂ် ဝးတရံးအီလအသ့ဂ်ပုာ်တံလုသုလုဂီအလီအကျဲလအတံမအိဂ်ပဟီထံးတံသ့ဂ်တံဖူး သ့ဂ်တဖဂ်အယိန့ဂ်လီ. တံဟ့ဂ်လီတံမအိဂ်ပဟီဂ်ခိန်ကပံင်ခူးယံဒ်အံ့မုာ်တံတ ခါလအမအက့ပယီသူးဒုးယတံရဲဂ်တံကျဲ လအမုာ်တံခိဂ်ဆာထီဒါက့ပုထီဂ် တံလအဝဲသ့ဂ်ဒုးလိဂ်ထီဂ်ဖးထီဂ်တံလံအိဝဲစးထီဂ်လ (၁၉၈၀) ဆံဖိဂ်နံဂ်လံလံ

၃၈ တံမအကျဲအကျဲခိဂ်သ့ဂ်လအဒုးအိဂ်ထီဂ်သ့ဂ်ပုာ်အတံဟးဂီ, တံသုဟီဂ်ခိန်ကပံင်ယုဒီးဟီဂ်ခိန်မဲဒံးခိဂ်တံဆီတလဲသးဖဲကီသုလုအပု

လံန့ၣ်လီၤ. ဒ်လီၤကဝီၤဖူသဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟံၣ်ဖျါအသိး, (Max Myanmar) ကူၣ်ပနံၣ်အံၤ မ့ၢ်ကူၣ်လီၤမၤပျီၣ်ကွံာ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ကသ့ၣ်လီၤရီၤဘၢၣ် (လီၤကဝီၤဖူသဝီၤဖိန့ၣ်လၢကူၣ်ပနံၣ်အံၤဖဲးလီၤပျီၣ်ယုာ်တုၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအဆၢသလီ) အဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးသ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဖဲးလီၤအိၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ သ့ၣ်လီၤရီၤဘၢၣ်ကအိၣ်စ့ၤန့ၢ်ဒီး (၇၀) မျးကယၤန့ၣ်လီၤ.

လီၤကဝီၤဖူသဝီၤဖိလၢရီၤဘၢၣ်ကူၣ်ပနံၣ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကဒါက့ၤစ့အိၣ်လိးဘၣ်ဆၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လီၤမၢ်ဒ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်သးတဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဖးဒိၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်လၢ “တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်” ဆဲးမၤအသးတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကဲထီၣ်က့ၤပှၤဒီးလဲမၤတၢ် (တူၢ်ငါ) လၢ (Max Myanmar) ရီၤဘၢၣ်ကျိး မ့တမ့ၢ် ပှၤအဂၤအရီၤဘၢၣ်ကျိးဖဲအဝဲသ့ၣ်သဝီၤပူၤ, ဒီးတနီၤတခါလဲၤယုာ်ဖဲးယုာ်မၤတၢ်လီၤအဂၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဂ့ၢ်ကိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ဒုၣ်ကမၢ်အါထီၣ်ဒီးပိာ်ထွဲထီၣ်အခံဒီးသ့ၣ်ပျၢ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်ဆီတလဲကွံာ်အိၣ်ဆူၣ်တၢ်ပျၢ်အလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအယိ, ပှၤလီၤကဝီၤဖူသ့ၣ်တဖၣ်ကဲထီၣ်က့ၤပှၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးလၢဟံၣ်ဖူၣ်ခဲလၢာ် (၁၄၀) ဖျါလၢသဝီၤအပူၤန့ၣ် ဟံၣ်ဖူၣ်အါန့ၢ်ဒီး (၄၅) ဖူၣ် ဟီၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဖူၣ်ပီထၢလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တအိၣ်လၢသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်လဲၤဒီးလဲမၤတၢ် (တူၢ်ငါ) လၢတနံၤဂီၢ်တနံၤဂီၢ်, တနီၤလဲၤယုာ်ဖဲးယုာ်မၤတၢ်လၢသဝီၤချၢ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်အါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ်လဲၤဒီးလဲမၤတၢ်ဖဲရီၤဘၢၣ်ကူၣ်ပနံၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ပှၤဖျိၣ်ယုာ်ဖဲးသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်တနံၤဂီၢ်တၢ်ဟဲန့ၣ်အတၢ်ထီၣ်ယူတခါ ကအိၣ်ဝဲဒုၣ် (၅,၀၀၀) ကွးန့ၣ်လီၤ.

လီၤကဝီၤဖူသဝီၤဖိလၢအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အိၣ်ဒီးပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤအဝဲသ့ၣ်ရီၤဘၢၣ်ကျိးလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တခါ, လီၤဆီဒုၣ်တၢ်ပှၤထူလံၤဟၢမ့ၢ်ဖိလၢအအိၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ပှၤလၢအကဲဒိၣ်လၢသဝီၤပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ရီၤဘၢၣ်အပှၤကလံၤမ့ၢ်တန့ၢ်အါဘၣ်ဆၣ်, ပှၤလၢအကဲဒိၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအဂၤ ဒ်အမ့ၢ်ပနံၣ်တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤဒီးတၢ်ကွးအိၣ်စံာ် လၢ

တၢ်မၤပျဲးကၤအဝဲသ့ၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိလံၤလၢအလဲၤယု
ဖံးယုမၤတၢ်လၢကီၢ်ကျိၣ်တဲၣ်ဒီးဆၢလီၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကၤဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢ
အအိၣ်လီၤတဲၣ်လၢသဝီသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တၢ်လၢအညီၣ်န့ၢ်မၤအသးဒီးမ့ၢ်တၢ်လၢအ
ရ့ၣ်ဒိၣ်တခါန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခိဖျိခိဝဲး-၁၉ တၢ်ဆါသံသတြိၣ်တခါအံၤအယိ တၢ်ဆၢ
ကျိၣ်ဆၢစ့လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကၤဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢအိၣ်လီၤတဲၣ်လၢဒုလၢသဝီသ့ၣ်တဖၣ်
အဂီၢ် ကဲထီၣ်တၢ်တံၣ်တၢ်တခါန့ၣ်လီၤ.

ကစၢ်ကလိဒီးတၢ်ဒုတၢ်ဒီလၢအဘၣ်တၢ်ကွီၤယုၣ်အိၣ်ဖဲကူၣ်ပနံၣ်တၢ်မၤအိၣ်
ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ခွဲးယၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး သ့ၣ်အတၢ်ကျၢ်ဘၢသးလီၤမၤကွံၣ်လံ
န့ၣ်လီၤ. ပုၤလီၢ်ကဝီဖိလၢပထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဒီးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟံၣ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢ
(Max Myanmar) ကူၣ်ပနံၣ် ထုးထီၣ်မၤကၤအိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်လီၤရီၤဘၣ်အဂီၢ်
ဘၣ်ဆၣ် တုၤအခဲအံၤဒၣ်လဲၣ်တၢ်သ့ၣ်လီၤဖျးလီၤရီၤဘၣ်တအိၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတ
နီၤနီၤကအုကစၢ်ဒီးဟံၣ်ဒုၣ်ဟံၣ်ကမၣ်ကညီၣ်ဒီကလုာ်တၢ်ထူၣ်ဖျးသုးမ့ၢ်ဒိၣ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တ
ဖၣ်အတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်မၤအိၣ်ဝဲၣ် ဖဲကစၢ်ခဲကလိလိၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်စ့ၢ်
ကီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပုၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဖဲဟီၣ်ကဝီအံၤ ကဲထီၣ်က့ၤတၢ်လုၤသုလုၤဂီၤ
ဒီးတၢ်လီၤဖျဲၣ်လီၤဟံၣ်အလီၢ်ခိဖျိတၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်သ့ၣ်သထံၣ်လၢအမ့ၢ် (၁) ပုၤလီၢ်ကဝီဖိ
သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ယုအိၣ်ယၢ်အိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ယိၣ်ဝဲၣ်ဒီးတၢ်တုၤသ့ၣ် (သ့ၣ်လး), (၂) ကညီ
ဒီကလုာ်တၢ်ထူၣ်ဖျးသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အခိၣ်အနၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ခူၣ်လၢ်ခူၣ်လုၤဒ်အမ့ၢ် လၢ်ထူၣ်ဒီး
ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်, ဒီး (၃) တၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်အါထီၣ်ရီၤဘၣ်ကျိးလၢလီၢ်ကဝီဖိသဝီ
ဖိဒီး (Max Myanmar) ကူၣ်ပနံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်ဖိသဝီဖိဒီးခ့ၣ်အဲၣ်
ယုၣ်ခိၣ်န့ၣ်လၢအအိၣ်သယဲၤလိၣ်အသးဖဲသဝီအံၤကစၢ်အမ့ၢ်ထီၣ်တကပၤ, ကီၢ်ဆၣ်
လၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်တံၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တခါ ဒီသဖၢတၢ်လံအဝဲသ့ၣ်အသ့ၣ်ပုၤဒီးတၢ်
လီၢ်တၢ်ကျဲအိၣ်ဘူးအိၣ်တံၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဒီးတုၤလီၤတီၤလီၤ, ဒီးမ့ၢ်သ့ၣ်
ပုၤကံၢ်စီတၢ်ကျၢ်ဘၢသးလၢအဂ့ၤတတီၤ လၢအဘၣ်တၢ်အိၣ်ဝဲးတရံးအိၣ်လၢရီၤဘၣ်ကျိး
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄၀ တၢ်မၤအကျိၣ်အကျိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပုၤအတၢ်ဟးဂီၤ,
တၢ်သုဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ယုၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်ဆိတလဲသးဖဲကီၢ်သုလုၤအပူၤ

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

- ၁. လၢတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒီးစိၣ်ကဖိထီၣ်က့ၤတၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤဃီလၢတၢ်ပၤဆူၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးသ့ၣ်ပှၢ်လၢအဂ့ၤဖဲကီၢ်သူလုၤပူၤအဂီၢ်, အလီၢ်အိၣ်လၢကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤ, စံၣ်ပွဲၤသ့ၣ်ဖျးဝဲၤကျိၤ, လီၢ်ခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤဝဲၣ်ဒၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်ဒီးတၢ်ဒုးစီၣ်မဲၣ်စီၣ်နီၣ်ဆူၣ်ကဝဲၤကရူၢ်ကရၢဒီးပှၢ်တဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂. ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤဒီးလီၢ်ခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၣ်ကဘၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးစုကဝဲၤကရူၢ်ကရၢ, လီၢ်ကဝီၤပှၢ်တဝဲၤဒီးပှၢ်တဝီၢ်မုၢ်ဖိကရၢ (CSOs) သ့ၣ်တဖၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢတၢ်ယ့ၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်တၢ်မၤကျိၤကျဲၤအိၣ်သ့ၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤ, လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်ဒီးတၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကျိးလၢသ့ၣ်ပှၢ်ပူၤလၢအတဖိးမံလိာ်သးဒီးသဲးစးတၢ်မၤကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၃. ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤကဘၣ်ဆီၣ်ထွဲခ့ၣ်အိၣ်ယူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်မၤကျဲၤသနူ (ဖိလံစံၣ်) ခိၣ်ဖျိတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဒီးတၢ်ဒီးသအက့ၤလီၢ်ကဝီၤကညီၣ်ဖူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်န့ၢ်ပၤဒီးတၢ်မၤအိၣ်ပၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ခွဲးယာ်, တၢ်လၢအပၣ်ယုာ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲၤလၢအပၣ်ယုာ်လၢကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤဟံၣ်ပနီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤမ့တမ့ၢ် ပျံၤပူၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ, အလီၢ်အိၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်ဒ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်အိၣ်သးအဖိခိၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.
- ၄. ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤကဘၣ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဒီးဆီၣ်ထွဲလီၢ်ကဝီၤတၢ်ဒီးသအဒီးမိၢ်လုာ်လၢတၢ်ပၤဆူၣ်ရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှၢ်ခိၣ်ဖျိတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤပှၢ်တဝဲၤသ့ၣ်ပှၢ်လံာ်အုၣ်သးသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၅. ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤဒီးလီၢ်ခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၣ်ကဘၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးစုကဝဲၤကရူၢ်ကရၢ, လီၢ်ကဝီၤပှၢ်တဝဲၤဒီးပှၢ်တဝီၢ်မုၢ်ဖိကရၢ (CSOs) သ့ၣ်တဖၣ်တပူၤဃီလၢတၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤတၢ်သူဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်အကျိၤအကျဲၤလၢတၢ်ဒီးသအက့ၤသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးတကတီၢ်ဃီဆီၣ်ထွဲက့ၤမိၢ်လုာ်ပၤလၢတၢ်န့ၢ်ပၤသ့ၣ်ပှၢ်ခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

